

**ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİNİN KAMU KURUM VE
KURULUŞLARINCA KULLANIMI: DENİZLİ ÖRNEĞİ**

Mesut ÜNAL

**HAZİRAN 2016
DENİZLİ**

**ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİNİN KAMU KURUM VE
KURULUŞLARINCA KULLANIMI: DENİZLİ ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dönem Projesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tezsiz Yüksek Lisans Programı**

Mesut ÜNAL

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Pınar Savaş YAVUZÇEHRE

**HAZİRAN 2016
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS PROJESİ ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı öğrencisi Mesut ÜNAL tarafından Yrd. Doç. Dr. Pınar Savaş YAVUZÇEHRE yönetiminde hazırlanan “**Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Kullanımı: Denizli Örneği**” başlıklı proje başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Pınar Savaş YAVUZÇEHRE

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
.....tarih ve ..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Kenan ÇOYAN

Enstitü Müdürü

Bu dönem projesinin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini: bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza
Mesut ÜNAL

ÖNSÖZ

Bu dönem projesinin hazırlanmasında emeği geçen Danışman Hocam Sn. Yrd. Doç. Dr. Pınar Savaş YAVUZÇEHRE'ye, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanımız Sn. Prof. Dr. S. Evinç TORLAK'a, ayrıca bu zamana kadar öğrenim gördüğüm süre içerisinde yardım ve desteklerini esirgemeyen Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü hocalarıma çok teşekkür ederim.

Mesut ÜNAL

ÖZET

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİNİN KAMU KURUM VE KURULUŞLARINCA KULLANIMI: DENİZLİ ÖRNEĞİ

Ünal, Mesut
Dönem Projesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD
Tezsiz Yüksek Lisans Programı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Pınar Savaş YAVUZÇEHRE

Haziran 2016, 88 sayfa

Bu çalışmada, ülkemizin geleceğini ve gelişmişlik düzeyini yakından ilgilendiren ve etkileyen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin (ADNKS) ve sistemin ana bileşeni olan Ulusal Adres Veri Tabanı'nın (UAVT) kuruluşu hakkında detaylı bilgi verilmiştir. ADNKS ve UAVT kurulduktan sonra ADNKS'den ve UAVT'den elde edilen verilerin kamu kurum ve kuruluşlarında kullanımı, güncelliğinin sağlanması, sağladığı faydalar ve ADNKS'nin, UAVT'nin istenilen düzeyde işlememe sebepleri Denizli ili genelinde araştırılmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşmak için Denizli ili genelinde ADNKS ve UAVT verilerini doğrudan kullanan ve güncelleyen Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, İl Belediyesi ve Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile verilen kamu hizmetinin niteliği ve ADNKS, UAVT'yi kullanma biçimlerini de göz önünde bulundurarak mülakat yapılmıştır. Yapılan mülakat ile elde edilen veriler çeşitli istatistiksel yöntemler ile desteklenmiştir. Ayrıca ADNKS ve UAVT verilerini dolaylı olarak kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yetkili birimleri ile yüz yüze görüşülmüş ve edinilen bilgilere çalışmada yer verilmiştir.

Çalışmanın sonucunda Denizli ili genelinde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarınca ADNKS ve UAVT verilerinin oldukça yaygın ve çeşitli şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ADNKS'nin ve UAVT'nin istenilen düzeyde işlememe sebepleri ve sağlanan faydalar konusunda da önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Sayımı, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Ulusal Adres Veri Tabanı, Numaralama, Kayda Dayalı Nüfus Sayım Yöntemi

ABSTRACT**THE USAGE OF ADDRESS BASED POPULATION REGISTER SYSTEM IN PUBLIC INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS: EXAMPLE OF DENİZLİ**

ÜNAL, Mesut

Term Project

Political Science and Public Administration Department

Post-graduate Programme

Advisor: Assistant Professor Pınar SAVAŞYAVUZÇEHRE

June 2016, 88 pages

In this study, detailed information was given about the establishment of Address Based Population Register System (ABPRS) and the National Address Database (NAD), the system's main components, which are closely related and effect the future of our country and our country's level of development. After the establishment of ABPRS and NAD: usage, updating, benefits and the disadvantages of the data obtained from ABPRS and NAD in public institutions and organizations were investigated in Denizli.

To reach the aim of the study, a interviews were conducted in the District Population Offices, District Ad Hoc Administration Offices, District Municipalities, Town Municipalities, Denizli Metropolitan Municipality and District National Education Offices where the data obtained from ABPRS and NAD is directly used and updated. The data obtained from interviews were analyzed by various statistical methods. Also meetings have been made with the public institutions and organizations where the data obtained from ABPRS and NAD are used indirectly and the information of the meetings were included in the study.

As a result, it has been brought out that the data obtained from ABPRS and NAD are used quite common and various ways in the public institutions and organizations in Denizli. Also advantages and disadvantages of the ABPRS and NAD have been achieved.

KeyWords: Census of Population, The Address Based Population Register System, The National Address Database, Labelling, Register Based Census Method

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI.....	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1 Amaç.....	3
1.1.2 Kapsam.....	3
1.1.3 Kuramsal Temeller ve Literatür Araştırması.....	4
1.2. Yöntem.....	6
1.2.1 Nüfus Sayım Ve Yöntemleri İle İlgili Genel Bilgiler.....	7
1.2.1.1 Nüfus Sayım Ve Tespitlerinin Amaçları.....	7
1.2.2 Nüfus Sayım Yöntemleri.....	8
1.2.2.1 Geleneksel Sayım Yöntemi.....	8
1.2.2.2 Kayda Dayalı Sayım Yöntemi.....	8
1.2.2.3 Karma Yöntem.....	9
1.2.3 Gelişmiş Kayda Dayalı Sistem Örnekleri.....	10
1.2.3.1 Finlandiya'daki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi.....	10
1.2.3.2 Finlandiya'da İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler.....	11
1.2.3.3 Finlandiya'da Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması.....	11
1.2.3.4 Finlandiya'da Kayda Dayalı Nüfus Sayım Yönteminin Güvenilirliği.....	13
1.2.3.5 Norveç'teki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi.....	13
1.2.3.6 Norveç'te İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler.....	14
1.2.3.7 Norveç'te Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması.....	15
1.2.3.8 Danimarka'daki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi.....	16
1.2.3.9 Danimarka'da İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler.....	16
1.2.3.10 Danimarka'da Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması.....	17
1.2.3.11 Türkiye'de Cumhuriyet Öncesi Durum.....	18
1.2.3.12 Türkiye'de Cumhuriyet Sonrası Durum.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ

2 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.....	23
2.1 ADNKS'nin Amaçları.....	23
2.2 ADNKS'nin Yasal Dayanakları.....	23
2.3 ADNKS'nin Kuruluş Aşamaları.....	24
2.4 ADNKS'nin Devri.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADNKS'NİN KULLANIMI VE GÜNCELLEĞİNİN SAĞLANMASI: DENİZLİ ÖRNEĞİ

3.1 ADNKS'nin Denizli İli Genelinde Bulunan Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Kullanımı Ve Güncelliğinin Sağlanması.....	43
3.1.1 Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğü.....	43
3.1.2 İl Özel İdaresi.....	49
3.1.3 Denizli Defterdarlığı Ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı.....	52
3.1.4 Denizli İl Emniyet Müdürlüğü.....	55
3.1.5 Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı Ve Denizli Adliye Teşkilatı.....	57
3.1.6 Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü.....	59
3.1.7 TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü.....	62
3.1.8 Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü.....	65
3.1.9 Belediye Teşkilatları.....	65
SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ.....	78

SİMGE VE KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
ABF	Adres Beyan Formu
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
CATI	Computer Aided Telephone Interview
GNS	Genel Nüfus Sayımı
KPS	Kimlik Paylaşım Sistemi
KTN	Kişisel Tanıtım Numarası
MERNİS	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MTV	Motorlu Taşıtlar Vergisi
NVİ	Nüfus ve Vatandaşlık İşleri
PIN	Personel Identification Number
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UAVT	Ulusal Adres Veri Tabanı
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
VEDOP	Vergi Dairesi Otomasyon Programı
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Nüfus büyüklüğü ve niteliklerinin öğrenilmesinde kullanılan en eski ve en güvenilir yöntem, nüfus sayımlarıdır. Dünyada modern anlamda nüfus sayımları 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uygulanmaya başlanmış ve sayımların uygulanma yöntemi zaman içinde değişime uğramıştır (TÜİK,2007a: 35).

Bireylerin coğrafik ve demografik envanteri olan nüfus sayımları, en küçük yerleşim yeri (idari birim) hakkında bilgi sağlayan tek veri kaynağı olma özelliği ile kayıt sisteminin tam ve güvenilir olmadığı toplumlarda ön plandaki yerini korumaktadır (TÜİK, 2007a: 38).

Ülkemizde bugüne kadar uygulanan 14 Genel Nüfus Sayımı (GNS), idari bölünüşe göre (il, ilçe, bucak ve köy ayrımında) nüfus büyüklüğünün tam ve doğru şekilde tespit edilmesi ve nüfusun demografik, sosyal ve ekonomik niteliklerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Ülkemizde Genel Nüfus Sayımı (GNS) çalışmaları gerek nüfusa yönelik sosyal, ekonomik ve demografik verilerin derlenmesi, gerekse ülke bütününe yönelik adres verilerinin güncellenmesi konusunda çok önemli bir veri kaynağı niteliğindedir (TÜİK, 2007a: 39).

Nüfus sayımları, ülkemizdeki nüfusun dağılımı ve niteliklerinin zaman içindeki değişiminin yansıtılması ve bu bilgilere dayalı plan ve programların oluşturulmasında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra nüfus sayımları, nüfus büyüklüğüne bağlı olan bazı kanunların (belediye olma, milletvekili dağılımı, belediyelerin İller Bankası'ndan pay alması, vb.) yürütülmesinde de kullanılmaktadır(TÜİK, 2007a: 42).

Ülkemizde yapılan nüfus sayımlarının yöntemi ve nüfus sayımlarından elde edilen verilerin güncelliği ve güvenilirliği hakkında pek çok eleştiri yapılmıştır. Ayrıca 2000 yılında yapılan GNS'den sonra Anayasa Mahkemesi tarafından sayımlarda sokağa çıkma yasağı uygulanması kararı iptal edilmiştir. Gerek yapılan eleştiriler, gerekse iptal kararı sonucunda ülkemizde nüfus istatistikleri derleme yöntemi değiştirilmiştir.

Alınan karara göre ülkemizde güncel ve güvenilir nüfus verileri elde etme amacı ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) adlı modern bir veri tabanı oluşturulması ve bu veri tabanının altlığını teşkil etmek üzere Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT) adlı bina ve yapı kayıt sistemi kurulması öngörülmüştür. İlgili veri tabanlarının kurulma aşamaları ülkemizde tamamlanmış ve 2007 yılında ilk kez nüfus istatistikleri ADNKS verileri kullanılarak açıklanmıştır.

Denizli ili genelinde ADNKS ve UAVT'nin kamu kurum ve kuruluşlarında kullanımı ve güncelliği üzerine yapmış olduğumuz çalışma ile ilgili idari kayıt sistemlerinin kullanım amaçları, sağladığı faydalar ve aksak yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca ilgili idari kayıt sistemlerinin güncelliğinin nasıl sağlandığı da araştırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilere, ikinci bölümde yöntemi hakkında bilgilere, üçüncü bölümde nüfus sayımlarının amaçları, kabul görmüş yöntemleri ve dünyada idari kayıt sistemi verilerini kullanarak nüfus sayımlarını gerçekleştiren ve bu alanda en iyi olarak nitelendirilen Danimarka, Finlandiya ve Norveç'teki uygulamalar, ANDKS ve ADNKS'nin kamu kurum ve kuruluşlarında kullanımı ve güncelliğinin sağlanması hakkında bilgilere yer verilmiştir. Sonuç ve öneriler bölümünde ise çalışma ile elde edilen bilgiler aktarılmış, ADNKS ve UAVT hakkında önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1. Amaç

Nüfus sayımlarının ve nüfus istatistiklerinin idari kayıtlardan ve çeşitli idari kayıt sistemlerinden üretilmesi dünyada uygulanmaya başlanan ve gittikçe yaygınlaşan bir yöntemdir. Bu durumun sebebi önemli bir veri kaynağı olan nüfus sayımları ve nüfus istatistikleri verilerinin güncel, güvenilir ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktır. Ayrıca geleneksel sayım yöntemi ile gerçekleştirilen nüfus sayımları verileri güncellikten uzak ve maliyeti yüksektir.

Ülkemizde gerek idari kayıt sistemi oluşturmak gerekse idari kayıt sistemi verilerini kullanarak güncel, güvenilir nüfus ve adres bilgileri elde etme amacı ile ADNKS ve UAVT kurulma çalışmaları Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2006 yılından itibaren başlamıştır. İlgili çalışmalar 1 Ağustos 2007 tarihinde tamamlanarak yetkili kurumlara devir edilmiştir. Yapılan çalışma ile birlikte ülkemizde daha önce 5 yılda bir sokağa çıkma yasağı ile uygulanan nüfus sayımları artık yapılmayacaktır. Ancak ADNKS bir nüfus sayımı değil, sürekli güncellemeler ile yaşatılan modern bir veri tabanı olma özelliğini taşımaktadır. ADNKS sayesinde ülkemizde modern anlamda kayıt sistemlerinin kurulmasının önü açılmış ve kayıt sistemleri sayesinde istatistikî veri üretme süreci için önemli bir adım atılmıştır.

Çalışmanın amacı yoğun çalışmalar ve büyük kaynaklar kullanılarak kurulum aşaması tamamlanarak kullanımına başlanmış olan ADNKS ve UAVT'nin Denizli ili genelinde kamu kurum ve kuruluşları tarafından kullanımı, güncelliğinin sağlanması ve bunların yanında faydalarını, aksayan yönlerini araştırmaktır.

1.2. Kapsam

Çalışmanın kapsamını Denizli ili genelinde ADNKS ve UAVT verilerini doğrudan ya da dolaylı olarak kullanan, güncelleyen kamu kurum ve kuruluşları oluşturmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar şunlardır:

- İl Nüfus Müdürlüğü ve Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğü
- İl Özel İdaresi
- Denizli Belediyesi
- Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı
- Denizli İl Emniyet Müdürlüğü
- Türkiye İstatistik Kurumu Denizli Bölge Müdürlüğü
- Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Adliye Teşkilatı
- Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü
- Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

1.3. Kuramsal Temeller Ve Literatür Araştırması

ADNKS ve UAVT'nin kurularak, elde edilen verilerin gerek istatistikî bilgi üretme amacı ile gerekse kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşlarda kullanılmaya başlaması ülkemizde yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Gelişmiş ülkelerde bulunan idari kayıt sistemlerine benzer bir yapının oluşturulması ülkemizin gelişmişliğinin de büyük bir göstergesi olacaktır. Ülkemizde geçmişi uzun yıllara dayanmayan ADNKS ve UAVT hakkında çok fazla kaynak bulunmamaktadır. Gerçekleştirilmiş olan literatür taramasında sadece ADNKS ve UAVT ile ilgili kaynaklar değil aynı zamanda ülkemizdeki nüfus sayımları ve sayımların yöntemleri, dünyada idari kayıt sistemleri verileri kullanılarak istatistikî veri üretme süreci ile ilgili de araştırma yapılmış ve aşağıda özetlenmiştir.

“Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu” adlı çalışmada: demografik temel kavramlar olan nüfus, nüfus sayımı gibi konularda detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca çalışma ülkemizde uygulanan nüfus sayım yöntemleri ile ilgili de bilgiler kapsamıştır (Tandoğan, 1998: 55).

“Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân” adlı çalışmada nüfus ile ilgili verilerin toplanmasında kayıt sistemlerinin rolüne değinilmiştir. (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 38).

“Osmanlı Nüfusu (1830-1914): Demografik ve Sosyal Göstergeler” isimli çalışmada cumhuriyet dönemi öncesindeki nüfus sayımları hakkında bilgi verilmiştir (Karpaz, 2005: 48).

Statistics Norway Department of Social Statistics, (2005: 3), “The Population and Housing Census Handbook2001”, Norveç’de yapılan 2001 yılı genel nüfus sayımı hakkında ayrıntılı bilgilerin yanında ülkedeki nüfus sayımlarının tarihçesi ve idari kayıt sistemlerinin nüfus sayımlarında kullanımı hakkında geniş bilgilere yer vermiştir.

Borchsenius, (2000: 12), “From A Conventional To A Register-Based Census of Population”, adlı çalışması Danimarka’da yapılan nüfus sayımları ve sayımların tarihçesi hakkındaki bilgilerin yanı sıra ülkedeki idari kayıt sistemlerinden ve bu sistemlerin nüfus sayımlarında kullanılması ile ilgili tanım ve kavramlara yer vermiştir. Tez çalışmasında, elde edilen bu bilgiler vasıtası ile Danimarka’daki kayıt sistemleri ve bu sistemlerin kullanımı hakkında önemli verilere ulaşılmıştır.

Eurostat, (1995: 357), “Statistics On Persons In Denmark A Register-Based Statistical System”, isimli araştırma Danimarka’daki idari kayıt sistemleri ve bu sistemlerin istatistikî veri üretme sürecinde kullanımı hakkında tanım, kavram, metot ve yöntemleri hakkında detaylı bilgilere yer vermiştir. Çalışmada, Danimarka’daki kayıt sistemleri ve bu sistemlerin kullanımı hakkındaki bilgilerin edinilmesi yarar sağlamıştır.

Pedersen, Gøtzsche, (2006: 74), “The Danish Civil Registration System”, adlı makalesi Danimarka’daki idari kayıt sistemleri hakkında özet bilgilere yer verilmiş ve çalışmada özet bilgilerden yararlanılmıştır.

Statistics Finland, (2004: 18), “Use of Registers and Administrative Data Sourcesfor Statistical Purposes: Best Practices of Statistics Finland”, isimli çalışma Finlandiya’daki idari kayıt sistemleri ve bu sistemlerden elde edilen bilgilerin istatistikî veri üretme sürecindeki yeri ile ilgili ayrıntılı tanım, kavram ve yöntemler hakkında bilgilere yer vermiştir. Tez çalışmasında, elde edilen bu bilgiler aracılığıyla Finlandiya’daki kayıt sistemleri ve bu sistemlerin kullanımı hakkında önemli veriler elde edilmiştir.

United Nations Economic Commission For Europe, (2007: 12), “Register-Based Statistics In The Nordic Countries”, adlı çalışmasında idari kayıt sistemlerinin istatistikî veri üretme sürecinde İskandinav ülkelerindeki yeri ile ilgili bilgi verilmiş ve kayıt sistemlerinin en iyi uygulayıcıları olarak kabul edilen Danimarka, Norveç, Finlandiya ve

İsveç hakkında geniş bilgilere yer verilmiştir. Tez çalışmasında, araştırmadan elde edilen veriler büyük yarar sağlamıştır.

Akgül, (2006: 74), “Belediye Örgütlü Yerleşmelerde Gerçekleştirilen Nüfus Sayımlarına Eleştirel Bir Bakış: Afyonkarahisar Örneği”, isimli yüksek lisans tezinde ülkemizde uygulanan nüfus sayımlarının tarihçesinden, yöntemlerinden bahsetmiş ve 2000 yılı nüfus sayımı sonuçları ile Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan Ev Tespit Fişi çalışmasının sonuçları Afyonkarahisar ili kapsamında karşılaştırmıştır. Çalışma sayesinde ülkemizde ADNKS’ den önce yapılan nüfus sayımlarının en sonuncusu olan 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı’nın eksik yönleri hakkında bilgi sahibi olunmuştur.

Karal, (194: 56), “Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831”, adlı çalışması ile cumhuriyet dönemi öncesi ülkemizde yapılan nüfus sayımları hakkında bilgilere yer vermiştir.

1.2 Yöntem

Çalışmanın çerçevesini Denizli ili oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında bulunan kamu kurum ve kuruluşları yetkilileri ile görüşüldükten sonra kamu kurum ve kuruluşları ADNKS ve UAVT verilerini doğrudan kullanan ve güncelleyen kamu kurum ve kuruluşları ilçe nüfus müdürlükleri, il özel idare müdürlüğü, ilçe belediyeleri, Denizli Belediyesi, merkez ilçe milli eğitim müdürlüğü olarak tespit edilmiştir. ADNKS ve UAVT verilerini dolaylı olarak kullanan ve güncelleyen kamu kurum ve kuruluşları ise Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı, Denizli İl Emniyet Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu Denizli Bölge Müdürlüğü, Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Adliye Teşkilatı, Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü olarak tespit edilmiştir.

İlgili kurum ya da kuruluşlarda çalışan, ADNKS ve UAVT’ nin kullanımı, güncelliği, sağladığı faydalar ve işlememe sebepleri hakkında bilgi sahibi olan yetkililer ile yüz yüze görüşülerek fikirleri alınmıştır. Elde edilen bilgiler derlenerek ilgili kamu kurum ve kuruluşu hakkındaki bölümde belirtilmiştir.

1.2.1 Nüfus Sayım Ve Yöntemleri İle İlgili Genel Bilgiler

1.2.1.1 Nüfus Sayım Ve Tespitlerinin Amaçları

Nüfusun büyüklüğü ve niteliklerinin öğrenilmesinde kullanılan en eski ve en güvenilir yöntem, nüfus sayımları olmuştur. Dünyada modern anlamda nüfus sayımları 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uygulanmaya başlanmış ve sayımların uygulanma yöntemi zaman içinde değişime uğramıştır (TÜİK, 2007a: 36).

Nüfus sayımları ve tespitlerinin amaçları şu şekilde sıralanabilir: (TÜİK, 2007a: 37).

- Ulusal ve yerel düzeyde demografik ve sosyo-ekonomik bilgilerin derlenmesini sağlamak
- Ülkelerdeki insan kaynağının her yönüyle değerlendirilerek toplumun gelişme potansiyelinin ortaya çıkarılmasını sağlamak
- Gelişmişlik hedeflerine yönelik kalkınma planlarının yapılıp politikaların üretilmesini sağlamak
- Nüfus sayımından elde edilen bilgileri nüfus büyüklüğüne bağlı olan bazı kanunların yürütülmesinde kullanmak
- Ülkeler arası karşılaştırılabilir bilginin olmasını sağlamak
- Nüfus ile ilgili çeşitli gösterge ve değişkenleri elde ederek karar alıcıların ve kullanıcıların hizmetine sunmak
- Nüfus sayımı ile elde edilen bilgileri, ülkeler içinde yapılan diğer araştırmalarda ve sayımlarda kullanmak
- Ülkedeki nüfus bilgilerinin yanı sıra konut sayısı ve konut kolaylıkları gibi bilgilerin elde edilmesini sağlamak

Nüfus sayımları, ülkelerdeki nüfusun nicelik ve niteliklerini görmekte kullanılan ana kaynak olma özelliğini sürekli korumuştur. Yukarıda belirtilen amaçlara hizmet eden nüfus sayımlarına tüm dünya ülkeleri büyük önem vermekte ve bu amaçlara daha kolay ulaşabilmek için kendilerini sürekli olarak geliştirmektedir.

1.2.2.Nüfus Sayım Yöntemleri

1.2.2.1.Geleneksel Sayım Yöntemi

Standart bir soru kâğıdı aracılığıyla, anketörlerin kapı kapı dolaşarak cevaplayıcılarla görüşme yoluyla soru kâğıtlarını doldurdıkları veya cevaplayıcının kendisinin soru kâğıdını doldurduğu ve doldurulan soru kâğıtlarının veri girişinin yapıldığı yöntemdir. Bu yöntemde, insan kaynağına çok fazla ihtiyaç duyulduğundan oldukça pahalı bir yöntemdir. Teknik ve maliyet konuları dışında, cevaplayıcılara fazla iş yükü verilmesi ve verinin gizliliği hakkındaki endişeler nedeniyle 1970'li ve 1980'li yıllarda Avrupa'da yöntemin kullanılması nedeni ile nüfus sayım uygulanması güçleşmiş hatta bazı araştırmaların iptal edilmesine neden olmuştur. Yukarıda belirtilen durumlar nedeniyle (teknik gelişmeler, bilgi sistemleri ve ülkelerin ihtiyaçları, maliyet, cevaplayıcılar üzerindeki yük, gizlilik ve bilgi gizliliği), son yıllarda birçok ülke başka çözümler aramakta ve başka yöntemlere geçmektedir. Geleneksel sayımda, soru kâğıdının kişilere gönderilmesi ve onlardan geri alınması (posta yolu veya anketörler aracılığı ile) ya da internet üzerinden soru kâğıtlarının doldurulması ve veri girişinin optik okuyucu teknolojisi ile desteklenmesi giderek yaygınlaşmaktadır (TÜİK, 2007a: 45).

1.2.2.2 Kayda Dayalı Sayım Yöntemi

Bu yöntemde ne sayım memuru tarafından sayım yapılmakta ne de posta yöntemi kullanılmaktadır. Veri derleme, idari kayıtların (ikamet edenlerin kayıtları, binaların ve konutların kayıtları, coğrafi koordinatlar, okul kayıtları, sosyal güvenlik, vergi, işyeri ve şirket kayıtları) kullanımına dayalıdır (TÜİK, 2007a: 50).

Bu yöntem, cevaplayıcılar üzerindeki yükü ve maliyeti azaltmak için bir çok İskandinav ülkesinde başlatılmış ve geliştirilmiştir. Bu yol ile nüfus sayımının yapılması, ülkenin idari ve organizasyon yapısına bağlıdır. Kayda dayalı bir sayımın başarılı bir şekilde uygulanması için, merkezi nüfus kayıtları, Kişisel Tanıtım Numarası (KTN)- Personal Identification Number (PIN)- ve aileler, hane halkları, konutlar ve binalar için diğer tanımlayıcıların kayıtlarının olması gerekmektedir. Bir kayıt sistemindeki tüm bilgilerin, farklı kayıtların ve bu kayıtların birimlerinin tek bir şekilde bağlantısının (kişisel tanıtım numarası ile) sağlanması olasılığına bağlıdır. Sadece bireyler için değil hane halkı

ve aileler için de veri üretmek, bireysel kayıtlar ile adres bağlantılarının sağlanabileceği bir "konut kaydını" gerektirmektedir (TÜİK, 2007a: 51).

Dünyada çok az ülke bu kayıtlara sahip olup diğerleri de bunu başarmaya çalışmaktadır. Her konumda, sayım yöntemini bu yolla değiştirme süreci yavaştır ve hayata geçirilmesi on yılları alacaktır. İsveç 30 yılı aşkın bir süredir tamamen kayda dayalı bir nüfus ve konut sayımına doğru aşamalı olarak ilerlemektedir. Gerekli kayıtlar güvenli olarak oluşturulduktan hemen sonra, idari kayıtlara dayalı veriler istatistiksel kayıtlara dönüştürülmeli ve her biri arasındaki bağlantı kurulmalıdır. Bir ülkenin kayıt sistemi, aslında bir veri işleme sistemi ve kural olarak ulusal resmi istatistiklerinin büyük bir siteden üretilmesini sağlayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Kayıtların kullanımı toplum üzerindeki ağırlığın kaldırılmasının yanı sıra küçük alanlar için kısa aralıklarla istatistik üretme olasılığı için avantaj ve insanların geliri gibi geleneksel sayım ile randımanlı derlenemeyen bilgilerin derlenmesinde bir avantaj sağlamaktadır. Pek çok veri normal idari işlemler sırasında derlendiğinden veriye ulaşım, bağlantı kurulması, tabulasyonu ve dağıtımı daha ucuz olmaktadır. Ayrıca kayıtlar, geçmişe dayalı bilgiler için daha etkili bir temel oluşturmaktadır. Bir kayıt sistemindeki en büyük zorluk hepsinin güncel olarak korunmasıdır. Kişisel bildirimlere ve idari işler nedeniyle güncellenen kayıtların birinci amacı istatistik olmadığı için verilerin kalitesi istatistiksel açıdan mükemmel olamayabilir.. Uygulamada kayıtların sık kullanımı ve ulusal sistem içindeki birbirleriyle olan bağlantısı veri kalitesini destekleyebilir. Sonuç olarak kayda dayalı sayımın maliyeti, kayıtların çok iyi oluşturulduğu ve sürekli güncellendiği ülkeler için düşüktür, aksi halde maliyet yine çok yüksektir (TÜİK, 2007a: 55).

1.2.2.3 Karma Yöntem

Çoğunlukla "Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi" ile geleneksel sayım yönteminin bir arada kullanıldığı yöntemdir. Birçok ülke geleneksel nüfus sayımı sonuçlarını, kayıtlarını geliştirmek için kullanmaktadır. Birçok deneyimler göz önüne alındığında, tamamen (veya çoğunluğu) kayda dayalı sayım ile kısmi kayda dayalı sayımın ayırt edilmesi uygun olur. İlk yöntem, işlevsel kayıt sisteminin nüfus, hane halkı ve konut istatistikleri için kullanışlı olduğu, gelişmiş işlevsel kayıt sisteminin olduğu ülkelerde uygulanır. İkincisi ise geleneksel sistemden tamamen kayda dayalı sayıma bir geçişi göstermektedir (TÜİK, 2007a: 60).

Kısmi kayda dayalı sayım, istatistiksel bir araştırma ve kaynakların birleşimine dayalı üçüncü sayım yöntemi olan karma sayım için bir örnektir. Bu durumda, nüfusun belli bir örneği üzerinde veya belli bir konuda sayım yapılır ve var olan düzenli örneklem araştırmalarıyla, kayıtlarla, listelerle veya diğer düzenlenmiş faaliyetler ile birleştirilir (TÜİK, 2007a: 61).

Bir örneklem araştırmasının karma sayımın bir bölümü olması durumunda, ayrıntılı bir soru kâğıdı daha az sayıda ve nitelikli sayım memuru tarafından uygulanır. Bu durumda cevaplayıcıların da katılımı sağlanabilir ve veri işleme daha az karmaşık olabilir, böylece sonuçların güvenilirliği artırılır. En az maliyet ve toplumca daha iyi kabul edilebilme, daha sık ve düzenli temel araştırmaların yapılmasını sağlayabilir. Diğer taraftan, örneklem araştırmaları ile ülke geneli veya bölgesel düzeyde sonuçlar elde edildiğinden sınırlı bilgi üretilmektedir. Sonuç olarak, bu sayım yönteminde birçok farklı yaklaşım olabileceğinden ilk iki yöntemden farklı olan tüm sayım yöntemleri bu grupta dikkate alınabilir (TÜİK, 2007a: 62).

1.2.3.Gelişmiş Kayda Dayalı Sistem Örnekleri

1.2.3.1.Finlandiya'daki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi

Diğer İskandinav ülkelerinde olduğu gibi Finlandiya'da da istatistik üretmek için kullanılan verilerin büyük bir kısmı idari kayıtlardan sağlanmaktadır. Oransal olarak bakıldığında ülkede üretilen istatistikler için kullanılan veri kaynağının %96' sını idari kayıtlardan,%4'ü ise doğrudan cevaplayıcılardan elde edilmektedir. Finlandiya'daki bu durum uzun yıllar süren çalışmaların ürünüdür. İstatistikî veri üretmek için ülkede kullanılan temel idari kayıtlar şunlardır(Statistics Finland,2004: 62).

Nüfus Bilgi Sistemi: Nüfus Bilgi Sistemi, Finlandiya' da daimi olarak ikamet eden yabancı uyruklu ve Fin vatandaşlarının temel verilerini içermektedir. Bu temel verilerin yanı sıra konut ve inşaat bilgilerinin de yer aldığı sistem Nüfus Kayıt Merkezi ve yerel kayıt ofisleri tarafından yürütülür (Statistics Finland,2004: 62).

Gerçek Emlak Bilgi Sistemi: Bu sistem ülkedeki arazilerin gerçek özelliklerini ve parsel bilgilerini kapsamaktadır. Aynı zamanda toplam yüzey bilgileri hakkında gerçek bilgileri, araziler üzerindeki ipotek, irtifak, intifa hakkı bilgilerini ve arazi sahipleri

hakkında bilgileri kapsamaktadır. Gerçek Emlak Bilgi Sistemi Ulusal Arazi Etüt Merkezi ve belediyeler tarafından yürütülür(Statistics Finland,2004: 63).

İşletme Bilgi Sistemi: İşletme Bilgi Sistemi, ülkedeki ticari şirket ve organizasyonlar ile ilgili önemli ve temel bilgileri içermektedir. Bu temel bilgilerin yanında ticari sicil, vakıflar, dernekler, patent ile ilgili bilgi ve verileri kapsamaktadır. Sistem ile ilgili veriler Finlandiya Vergi İdaresi ve Finlandiya İstatistik Ofisi İş Kayıtları tarafından yürütülür(Statistics Finland,2004: 63).

Finlandiya’da kullanılan temel idari kayıtlara ek olarak Vergi Kayıtları, İşgücü Kayıtları, Emeklilik Kayıtları ve İş Arayan Kayıtları istatistiksel veri üretmek için kullanılmaktadır.

1.2.3.2.Finlandiya’da İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler

Finlandiya’da idari kayıtlar kullanılarak üretilen istatistikler şunlardır (Statistics Finland,2004: 63):

- Nüfus Bilgi Sistemi tarafından üretilen nüfus ve konut istatistikleri
- Konut ve İnşaat İstatistikleri
- Barınma İstatistikleri
- Bölgesel İstihdam İstatistikleri
- Adalet ve Suç İstatistikleri
- Seçim İstatistikleri
- Gelir İstatistikleri
- Eğitim İstatistikleri
- Motorlu Taşıtlar İstatistikleri

Üretilen istatistiklerden de görebileceğimiz gibi ülkenin istatistiksel veri ihtiyacının büyük bir kısmı idari kayıtlardan karşılanmaktadır.

1.2.3.3.Finlandiya’da Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması

Finlandiya, dünyada Danimarka’dan sonra kayda dayalı sayım yöntemi ile nüfus sayımı gerçekleştiren ikinci ülkedir ve bunu 1990 yılı nüfus sayımında gerçekleştirmiştir.

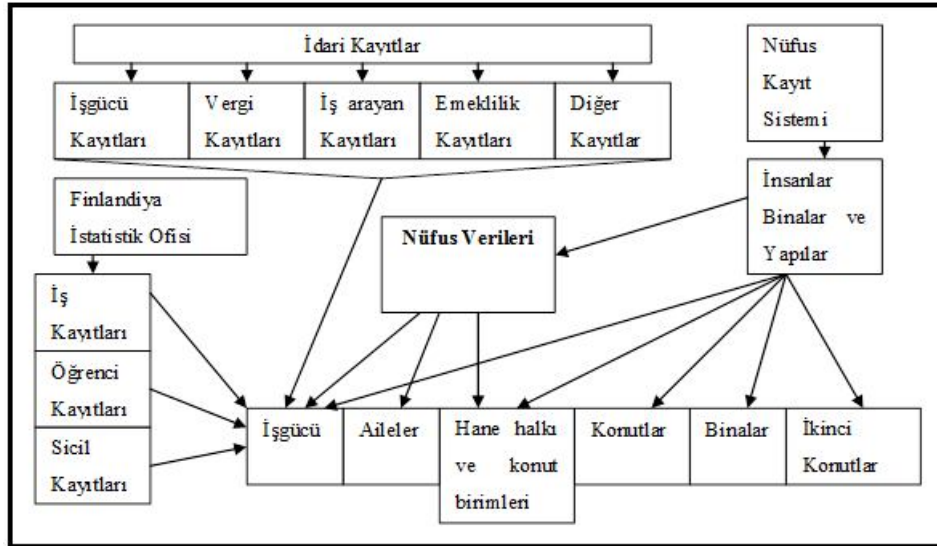
Ülkenin kayıt sistemi ile ilgili bilgi vermeden önce, ülkedeki nüfus sayımlarının tarihsel sürecini incelemek faydalı olacaktır.

Finlandiya’da nüfus sayımları ve idari kayıtlar yıllardır birbiri ile iç içe bir konumda olmuştur. 16. yüzyılda, ülke İsveç egemenliğinde iken, ölüm ve doğum kayıtları tutulmuş ve bu kayıtlar vergilendirme ve işe alma sürecinde kullanılmıştır. Yine bu kayıtlar 17. yüzyılda merkezi otorite tarafından planlama ve araştırma yapma amaçları ile kullanılmıştır (Statistics Finland,2004: 63).

Ülkede merkezi istatistik ofisi 1748 yılında kurulmuş ve ilk nüfus sayımı için evlenme, ölüm, cinsiyet, sosyal sınıf ve medeni durum gibi bilgiler 1749 yılında kayıt edilmeye başlanmıştır. 1880 yılına kadar nüfus sayımları düzensiz aralıklarla yapılmış, bazı büyük belediyeler 1870 yılında itibaren kendi nüfus sayımlarını gerçekleştirmiştir. 1880 yılından sonra nüfus sayımlarının on yılda bir yapılmasına karar verilmiştir. 1938 yılında yürürlüğe giren ve hala günümüzde yürürlükte olan Nüfus Sayım Kanunu, sayımların her on yılda bir yapılacağını, tüm binaların numaralandırılacağını belirtmiştir. 1950 ve 1960 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımları geleneksel sayım yöntemi ile yapılmıştır(Statistics Finland,2004: 66).

1969 yılında Nüfus Kayıt Merkezi kurulmuş ve 1970 yılında yapılan nüfus sayımı karma sayım yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan sayımda, klasik soru formunun yanı sıra ilk kez idari kayıtlar da kullanılmıştır. 1975 yılında yapılan ara nüfus sayımında ve 1980 genel nüfus sayımında idari kayıtların kullanımı artmıştır. 1990 yılında yapılan genel nüfus sayımı tamamen kayda dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu sayımda yaklaşık olarak 30 çeşit idari kayıt kullanılmıştır. Sayımda herhangi bir sayım formu kullanılmamış olmasında rağmen, elde edilen verilerin güvenilirliğini test etmek için, klasik soru formu kullanılarak güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Aynı yöntem 2000 yılı genel nüfus sayımında da kullanılmıştır(Statistics Finland,2004: 66).

Ülkede uygulanan kayda dayalı nüfus sayım yöntemi için birçok idari kayıt birbirleri ile ilişkilendirilmektedir. Şekil 1.1’de Finlandiya’daki 2000 yılı genel nüfus sayımı veri kaynakları bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Şekil 1.1 Finlandiya'daki 2000 Yılı GNS Veri Kaynakları(Statistics Finland,2004: 112).

1.2.3.4.Finlandiya’da Kayda Dayalı Nüfus Sayım Yöntemi Kullanılarak Elde Edilen Verilerin Güvenilirliği

Finlandiya’da kayda dayalı nüfus sayım yöntemi ile elde edilen nüfus verilerinin, güvenilir olup olmadığı seçilen örnek hanelere soru formu uygulama yöntemi ile kontrol edilmektedir. 1980 yılında yapılan işgücü anketinden elde edilen 70000 fert bilgisi kayıt sistemi verileri ile karşılaştırılmıştır. 1990 yılında ise genel güvenilirlik anketi %2’lik bir örneklem biriminde uygulanarak elde edilen bilgiler kayıt sistemi verileri ile karşılaştırılmıştır. 2003 yılında ise seçilen 10000 örnek fert ile güvenilirlik anketi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar kayıt sistemi verileri ile karşılaştırılmıştır (Statistics Finland,2004: 112).

Yapılan bu ve buna benzer çalışmalar sonucunda kayıt sisteminden elde edilen nüfus verilerinin oldukça güvenilir olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

1.2.3.5.Norveç’teki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi

Norveç, istatistikî veri üretmek ve kullanmak amacı ile idari kayıtları kullanan bir başka İskandinav ülkesidir. Ülkede kullanılan kayıt sistemlerinin kuruluşu ve kullanımı uzun yıllar süren bir çalışmanın eseridir. Ülkede başlıca kullanılan idari kayıt sistemleri şunlardır:

Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi: Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi 1964 yılında kurulmuş ve 1960 yılı genel nüfus sayımından elde edilen verileri baz almıştır. Bu sistem kullanılarak nüfus ile ilgili çeşitli istatistikler üretilmektedir (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 112).

İşletme Kayıt Sistemi: İşletme Kayıt Sistemi 1965 yılında kurulmuştur. 1980 yılında yapılan genel nüfus sayımında sistem verileri kullanılmıştır. Ayrıca sistemden çeşitli işletme ve ticari istatistikler üretilmektedir (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 112).

Eğitim Kayıt Sistemi: Ülkede 1970 yılında kurulmuş olan sistemden eğitim istatistikleri derlenmektedir. Ayrıca sistem verileri 1980 genel nüfus sayımında kullanılmıştır (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 112).

Adres ve Bina Kayıt Sistemi: Diğer İskandinav ülkelerinden farklı olarak Norveç, adres ve bina kayıtları sistemini kurmakta ve kullanmakta geç kalmıştır. Adres ve Bina Kayıt Sistemi ülkede 2001 yılında kurulmuştur. Kurulan sistemle beraber ülkedeki her bina ve yapıya bağımsız bir adres kodu verilmiştir. Sistem günümüzde geliştirilmekte olup, kayıtlarının 2011 yılında yapılacak olan genel nüfus sayımında kullanılması planlanmaktadır (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 112).

Ayrıca Norveç'te Vergi Kayıt Sistemi, Sürücü Ehliyeti Kayıt Sistemi,Toplam Ücret Kayıt Sistemi, Motorlu Taşıt Kayıt Sistemi gibi idari kayıt sistemleri bulunmaktadır.

1.2.3.6.Norveç'te İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler

- Eğitim İstatistikleri
- Motorlu Taşıt İstatistikleri
- Adalet ve Suç İstatistikleri
- Seçim İstatistikleri
- İş İstatistikleri
- Nüfus Sayımları (yardımcı veri olarak)
- Nüfus ve Demografi İstatistikleri (yardımcı veri olarak)

Norveç'te idari kayıtlardan derlenen istatistikler yukarıda belirtilmiştir. Görüldüğü üzere ülkedeki nüfus sayımları ve nüfus, demografi istatistikleri derlenirken idari kayıtlar

tam olarak kullanılmamaktadır. Ayrıca Adres ve Bina Kayıt Sistemi, diğer idari kayıtlara göre daha genç bir sistem olduğu için bina kullanım kolaylıkları ve yapı istatistikleri de idari kayıtlardan derlenmemektedir.

1.2.3.7.Norveç'te Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması

Norveç, Finlandiya ve Danimarka'nın aksine nüfus sayımlarında karma sayım yöntemini kullanmaktadır. Ülkede yapılan son genel nüfus sayımı 2001 yılında yapılmıştır. 2011 yılında ise nüfus sayımının tamamen kayda dayalı sayım yöntemi ile yapılması planlanmaktadır. 2001 yılında yapılan son genel nüfus sayımı ile ilgili bilgi vermeden önce ülkede yapılan nüfus sayımlarının tarihsel süreci hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır.

Norveç'te ilk genel ve kapsamlı nüfus sayımı 1796 yılında yapılmıştır. 1890 yılında bu yana ülkede nüfus sayımları her on yılda bir yapılmaktadır. Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi'nin 1964 yılında kurulmasından önce ülkede nüfus sayımları geleneksel sayım yöntemi kullanılarak yapılmıştır. 1964 yılından sonra yapılan ilk genel nüfus sayımı olan 1970 yılı nüfus sayımında cinsiyet, yaş, medeni durum gibi veriler Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilmiştir. 1990 yılındaki nüfus sayımında Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi'nden elde edilen verilerin kullanımı daha da genişletilmiştir. Ayrıca 1990 yılı sayımında konut kullanımı ve bina istatistikleri ile ilgili verileri derleme amacı ile ülke genelinde %28'lik bir örneklem seçilmiş ve bu örneklem içerisinde bulunan hanelere nüfus, bina bilgileri gibi soruları içeren form uygulanmıştır (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 12).

2001 yılında yapılan genel nüfus sayımı karma nüfus sayım yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ülkede Adres ve Bina Kayıt Sistemi 2001 yılında kurulmuş ve her binaya diğerinden bağımsız bir adres kodu vermiştir. Adres ve Bina Kayıt Sistemi'nin yeni kurulmuş olması nedeni ile konut bilgileri ve konut kullanım kolaylıkları ile bilgiler soru formu kullanılarak alınmıştır. Diğer bilgiler ise Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi'nden alınmıştır. Görüleceği üzere, ülke henüz nüfus sayımlarını tam olarak kayda dayalı olarak yapamamaktadır. 2011 yılında yapılacak olan genel nüfus sayımının ise tamamen kayda dayalı olarak yapılması planlanmaktadır. Bu nedenle Adres ve Bina Kayıt Sistemi'nin güncellenme çalışmaları hızlanmıştır (Statistics Norway Department of Social Statistics,2005: 16).

1.2.3.8. Danimarka'daki Kayıt Sistemleri İle İlgili Genel Bilgi

Danimarka, idari kayıtları istatistikî veri üretme amacıyla kullanan bir diğer İskandinav ülkesidir. Ülkede istatistikî veri üretme amacı ile pek çok kayıt idari kayıt sistemi bulunmaktadır. Ülkede 1981 yılında yapılan genel nüfus sayımı tamamen kayda dayalı olarak yapılmıştır ve bu durum dünyada yapılan ilk uygulama özelliğini taşımaktadır. Danimarka'da kullanılan temel idari kayıt sistemleri şunlardır:

Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi: Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi, Danimarka'da daimi olarak ikamet eden vatandaşlara ilişkin temel bilgileri içermektedir. Sistem 1968 yılında kurulmuştur. Her bir Danimarka vatandaşına sistem içerisinde birbirinden bağımsız ve farklı bir PIN (Personel Identification Number) numarası yani vatandaşlık numarası verilmiştir. Ülke sistemden yararlanarak nüfus sayımlarını tamamen kayda dayalı sistem ile gerçekleştirmektedir (Eurostat, 1995: 18).

Merkezi Bina ve Yapı Kayıt Sistemi: Ülkedeki bina ve yapılara ilişkin temel verileri içeren sistemde her bir bina ve yapıya ayrı bir adres kodu verilmiştir. Binaların ve yapıların yüzey bilgileri, kullanım kolaylıkları ve adres bilgileri gibi verileri içermektedir (Eurostat, 1995: 18).

Merkezi İş Kayıt Sistemi: 1975 yılında kurulmuş olan sistem, ticari işletmeler ile ilgili temel bilgileri kapsamakla birlikte ücret, işsizlik, tarımsal işletme gibi bilgileri de içermektedir. Sistemde Vergi İdaresi tarafından her bir işverene ve çalışana vergi oranlarını ve bilgilerini daha kolay takip etmek için bağımsız numara verilmiştir (Eurostat, 1995: 18).

Öğrenci Kayıt Sistemi: Ülkede 1971 yılında kurulmuş olan sistem, vatandaşların eğitim durumları, okuryazarlık durumları, mezun olunan okul bilgileri gibi eğitimle ilgili temel verileri içermektedir (Eurostat, 1995: 18).

Ülkede kullanılan temel kayıt sistemlerinin yanı sıra Sağlık Sigorta Kayıt Sistemi, Vergi Kayıt Sistemi, Gelir Kayıt Sistemi, Yol Kayıt Sistemi gibi idari kayıt sistemleri ülkede veri derleme amacı ile kullanılmaktadır.

1.2.3.9 Danimarka'da İdari Kayıtlar Kullanılarak Üretilen İstatistikler

Danimarka'da idari kayıtlar kullanılarak üretilen istatistikler şunlardır (Borchsenius, 2000: 68).

- Demografik İstatistikler
- Nüfus Sayımları
- Konut ve İnşaat İstatistikleri
- Barınma İstatistikleri
- Adalet ve Suç İstatistikleri
- Seçim İstatistikleri
- Gelir İstatistikleri
- Eğitim İstatistikleri
- Motorlu Taşıtlar İstatistikleri
- İş İstatistikleri
- Tarım İstatistikleri

1.2.3.10 Danimarka’da Kayıt Sistemlerinin Nüfus Sayımlarında Kullanılması

Danimarka, dünyada ilk kez kayda dayalı sayım yöntemi ile genel nüfus sayımı yapan ülke olmuştur. Ancak geleneksel sayım yönteminden kayda dayalı sayım yöntemine geçiş için uzun zaman harcanmıştır. Kayda dayalı sistem ile yapılan genel nüfus sayımı 1981 yılında yapılmıştır. 1981 nüfus sayımına değinmeden önce ülkedeki nüfus sayımları ile ilgili tarihsel bilgi vermek faydalı olacaktır.

Danimarka’da ilk nüfus sayımı 1769 yılında yapılmıştır. 1840 yılından 1970 yılına kadar ülkede her 5 yada 10 yılda bir geleneksel sayım yöntemi kullanılarak nüfus sayımları gerçekleştirilmiştir. 1970 yılında yapılan genel nüfus sayımı, geleneksel sayım yöntemi ile yapılan en son nüfus sayımıdır (Borchsenius, 2000: 68).

1974 yılında Danimarka hükümeti nüfus sayımlarında geleneksel sayım yönteminin kullanılmasını terk edecek bir karar almış ve 1970 yılında sonra gerçekleştirilen 1975 ve 1976 yılı nüfus sayımlarında Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi’nden elde edilen veriler kullanılmaya başlanmıştır. 1976 yılında yapılan nüfus sayımı yetkililer için büyük bir tecrübe kaynağı olmuş ve 1981 yılına kadar ülkedeki idari kayıt sistemleri güncellenmiştir (Borchsenius, 2000: 87).

1981 yılı genel nüfus sayımı, Danimarka’da tamamen kayda dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Sayımda Merkezi Bina ve Yapı Kayıt Sistemi’nden standartlaştırılmış adres bilgileri, Merkezi Nüfus Kayıt Sistemi’nden Danimarka vatandaşları hakkındaki

demografik bilgiler alınmış ve elde edilen kayıtlar Vergi Kayıt Sistemi, Öğrenci Kayıt Sistemi, İş ve İşsizlik Kayıt Sistemi gibi idari kayıt sistemlerindeki bilgiler ile desteklenmiştir (Borchsenius, 2000: 87).

1981 yılı genel nüfus sayımından sonra ülkede nüfus istatistikleri her yıl açıklanmaktadır. İlgili idari kayıt sistemleri ise sürekli olarak güncellenmekte ve yetkili idarelerce takip edilmektedir.

1.2.3.11. Türkiye’de Cumhuriyet Öncesi Durum

Ülkemizde, tüm dünyada olduğu gibi nüfusun büyüklüğünü ve niteliklerini öğrenmek amacı ile nüfus sayımları yapılmıştır. Nüfus sayımları ile ülkemizdeki insan kaynağının her yönüyle değerlendirilerek toplumun gelişme potansiyelinin ortaya çıkarılması, gelişmişlik hedeflerine yönelik kalkınma planlarının yapılıp politikaların üretilmesi, nüfusun nitelik ve niceliğinin bilinmesi amaçlanmıştır. Ayrıca ülkemizde nüfus sayımları, nüfus büyüklüğüne bağlı olan bazı kanunların (belediye olma, milletvekili dağılımı, belediyelerin İller Bankası'ndan pay alması, vb.) yürütülmesinde de kullanılmıştır (TÜİK, 2007a: 45).

Ülkemizde yapılan nüfus sayımlarına geçmeden önce nüfus sayımlarının tarihçesi hakkında bilgi verilmesi faydalı olacaktır. Ülkemizde yapılan nüfus sayımlarının tarihçesini incelediğimizde Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar geri gidilebilmektedir. Ancak imparatorluk öncesi dönem hakkında çok fazla bilgi ve belgeye ulaşılamamaktadır. İmparatorluk yeni kurulduğu sıralarda nüfusla birlikte tarım ve arazi konularında bilgi toplamaya özel önem verilmiş: 1326-1360 ve 1360-1389 yılları arasında toprak ve nüfus sayımları yapılmıştır. Daha sonra Padişah Kanuni Sultan Süleyman genel bir sayım yaptırmaya teşebbüs ederek, bunun her yüzyılda bir tekrar edilmesini Kanunname’ye yazdırtmıştır. Tarihçiler bu dönem içinde 1566-1574 yıllarında Genel Nüfus ve Arazi Sayımı, 1608 yılında tekrar bir nüfus sayımı uygulandığını yazmaktadır (TÜİK, 2007a: 49).

Kemankeş Kara Mustafa Paşa Sadrazamlığı sırasında nüfus sayımlarının ülke için gereğini belirtmiş ve bunların otuz yılda bir tekrarlanmasını karar altına aldirtmiştir. Ancak sayısız savaş nedeniyle, bu süreye gereğince uyulmadığı gibi, sayım girişimleri sonuçlandırılmamış, fakat çalışmalara ve bilgi toplama faaliyetine devam edilmiştir.

19.Yüzyılın başından itibaren Ademi Merkeziyet sistemine dayalı olarak merkezde her nezarette, taşrada ise vilayet ve kazalarda istatistik büroları açılmış ve bunların çalışmalarını takip ve kontrol etmek için de ayrı bir merkezi organ kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun ilk genel nüfus sayımı II. Mahmut'un yenilik hareketleri sırasında Rumeli ve Anadolu Sancakları ile kasabalarında 1831'de yapılmıştır. Daha önce böyle genel nüfus sayımı yapılmadığından halkın endişe duymaması için sayımda şer'i memurlar (din görevlileri) görevlendirilmiştir. Rumeli ve Anadolu'dan gönderilen defterleri derlemek ve değerlendirmek üzere İstanbul'da "Ceride Nezareti" kurulmuştur. Daha önceki nüfus sayımları bölgesel olarak yapılmıştır ve sonuçlar asla basılmamıştır. 1831 sayımında sadece erkek nüfus sayılmış ve sayılan nüfus, Müslüman olan ve Müslüman olmayan halk olarak kaydedilmiş, kimi yerde yaş, kimi yerde ise bıyık ve sakalın yoğunluğu ve rengi özellikle askerliğe uygun kimselerin saptanmasında esas alınmıştır. Memurların Müslüman nüfusunu ayırt etmede farklı yaklaşımlarda bulunmaları belki de ellerine yazılı bir talimat verilmemiş olmasının sonucudur. Halkı korkutmamak için bu açıklamalar halkın gözü önünde kayıtlara yazılmamış, isimlerin yanına istenilene uygun, anlamında işaret koyulmuştur (TÜİK, 2007a: 53).

Tüm imparatorluğa ulaşıldığı öne sürülemeyeceğinden ayrıca sayım sadece erkek nüfus arasında yapıldığından bu sayımın toplam imparatorluk nüfusunu yansıttığı öne sürülemez. Yinede değinilen sayımla ilk kez yaklaşık da olsa Anadolu ve Rumeli'de demografik durumla, bu yörelerin nüfusunda Müslüman olan ve olmayanların belirlenmesi yararlı olmuştur. Bu sayımın sonucu olarak devlet aşağıdaki doğruya yakın bilgiye sahip olmuştur:

- İmparatorluk içindeki etnik ve dinsel azınlıkların yaklaşık dağılımı,
- Askerlik için uygun Müslümanların sayısı,
- Toplanabilecek verginin tahmini.

1831 sayımından sonra 1844 yılında kadın nüfusu da kapsayan bir nüfus sayımı daha yapılmış, 1854'te ise yeni bir nüfus sayımına daha girişilmişse de bunun sonuçlandırılması mümkün olmamıştır. 1870 yılında yapılmasına karar verilen Genel Nüfus Sayımı da uygulanamamıştır. 1874'te Tuna Vilayetlerinde yapılan bir nüfus sayımını, İmparatorluk döneminde girişilen ve uzun süre devam eden bir başka nüfus sayımı izlemiştir. 1878 Rus savaşını izleyen bu sayımda İstanbul nüfusu sayılmış, Trablus

ve Arabistan'ın nüfusu ise tahmin edilmiştir. Aynı dönemde Nüfus Sicil-i Nizamnamesi çıkarılmış ve ilk kez Nüfus Müdürlüğü kurularak nüfus tezkereleri ile doğum, ölüm, yer değiştirme olaylarının kaydına başlanmıştır. 1891 yılında Bab-ı Ali'de Merkezi İstatistik Encümeni kurulmuş, istatistik hizmetleri kanuni bir esasa bağlanmıştır. 1918 yılında çıkarılan yeni bir kanunla istatistik faaliyeti sadarete bağlı istatistik Müdüriyet-i Umumiye'si bünyesinde toplanmış, kanunun uygulamasına bir yıl devam edildikten sonra kaldırılmış ve eski sistem Cumhuriyete kadar devam etmiştir (TÜİK, 2007a: 57).

1.2.3.12 Türkiye'de Cumhuriyet Sonrası Durum

Cumhuriyetin ilanından sonra, Türkiye'nin karşılaştığı önemli ihtiyaçlardan biri de ülkemizde yaşayan nüfusun sayısının, sosyal ve ekonomik niteliklerinin bilinmesi olmuştur. Bu nedenle de ülkemizde nüfusumuzun sayı ve niteliklerini tespit amacıyla Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar ilki 1927 ikincisi 1935 yılında ve bu tarihten sonra her beş yılda bir olmak üzere, on dört kez Genel Nüfus Sayımı uygulanmıştır. Yapılan nüfus sayımlarının özellikleri ise Çizelge 2.1'de belirtilmiştir:

Çizelge 1.1 Ülkemizde Yapılan Genel Nüfus Sayımlarının Özellikleri

GENEL NÜFUS SAYIMLARININ ÖZELLİKLERİ									
Sıra No	Sayım Tarihi (Gün/Ay/Yıl)	İki Sayım Arasında Geçen Süre (Yıl)	İdari Birim Sayısı			Sayım Yöntemi	Nüfus Tanımı	Soru Sayısı	Veri Giriş Yöntemi
			İl	İlçe	Köy				
1	28.10.1927	-	63	328	40600	Geleneksel	De Facto	13	Klasik
2	20.10.1935	8	57	356	34876	Geleneksel	De Facto	14	Klasik
3	20.10.140	5	63	370	34034	Geleneksel	De Facto	14	Klasik
4	21.10.1945	5	63	396	34063	Geleneksel	De Facto	14	Klasik
5	22.10.1950	5	63	422	34252	Geleneksel	De Facto	20	Klasik
6	23.10.1955	5	66	493	34787	Geleneksel	De Facto	27	Klasik
7	23.10.1960	5	67	570	35441	Geleneksel	De Facto	31	Klasik
8	24.10.1965	5	67	571	35638	Geleneksel	De Facto	36	Klasik
9	25.10.1970	5	67	572	35995	Geleneksel	De Facto	41	Klasik
10	26.10.1975	5	67	572	36115	Geleneksel	De Facto	44	Klasik
11	12.10.1980	5	67	572	36153	Geleneksel	De Facto	32	Klasik
12	20.10.1985	5	67	580	36031	Geleneksel	De Facto	42	Klasik
13	21.10.1990	5	73	829	36233	Geleneksel	De Facto	34	Klasik
14	30.11.1997	*	80	849	37380	Geleneksel	De Facto**	12	Optik
15	22.10.2000	5	81	850	37366	Geleneksel	De Facto	43	Optik

* Bir kez uygulanmıştır.

** De facto tanım ile uygulanmıştır. İlgili kanun gereği yerleşim yerlerinin ikamete dayalı (de jure) nüfusları da tespit edilmiştir.

Kaynak : TÜİK

Çizelge 1.1'den de görüleceği üzere ülkemizde gerçekleştirilen GNS'lerin tamamı geleneksel nüfus sayım yöntemi uygulanarak yapılmış ve 1997 yılı hariç de facto yani ikamete dayalı olmayan nüfusu kapsamıştır. Sayımların tamamı sokağa çıkma yasağı uygulanarak aynı gün içerisinde başlayıp bitirilmiştir. Ülkemizde yapılan GNS'lerin yapılışı, elde edilen verilerin güvenilirliği ve güvenliği yasal olarak teminat altına alınmıştır.

Ülkemizde yapılan nüfus sayımları ve sayımların yöntemleri dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan diğer ülkelerdeki uygulamalar ile birçok yönden benzerlik göstermektedir. Gelişmiş ülkeler (Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Fransa, Kanada, vb.) olarak kabul görmüş ülkelerde nüfus sayımları önemli amaçlara hizmet etmekte ve en temel istatistikî veri kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu ülkelerde de nüfus sayımları

Ülkemizde ADNKS'den önce yapılan GNS'ler gibi geleneksel nüfus sayım yöntemine göre yapılmaktadır. Ancak ülkelerde sayımlar bir gün ile sınırlandırılmamakta ve sayım görevlilerinin yanı sıra posta ve internet yolu ile de sayım formları doldurulmaktadır. Yine lkemizdeki uygulamalara benzer olarak sayımların yapılışı, yetkili kurumlar ve verilerin güvenliği yasalar ile güvence altına alınmaktadır.

Özellikle 21. yüzyıldan sonra dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfus sayım yöntemlerinin iyileştirilmesi ve gerek insan gerekse mali yönden yüksek kaynaklara ihtiyaç duyulan geleneksel nüfus sayım yönteminin terk edilmesi önemli bir eğilim olmuştur. Bu eğilim özellikle Avrupa Birliği bünyesinde bulunan ülkelerde kendisini göstermiş ve birlik 2011 yılında yapılacak genel nüfus sayımlarının kayda dayalı nüfus sayım yöntemi kullanılarak yapılması yönünde bağlayıcı kararlar almıştır. Ülkemizde ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bir biçimde bahsedilecek ADNKS ve UAVT kurulma çalışmaları 2007 yılı itibari ile tamamlanmış ve geleneksel nüfus sayım yöntemi terk edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında ülkemiz teknolojik ve yöntemsel gelişmelere ayak uydurarak önemli adımlar atmıştır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya gibi geniş coğrafi alanlara sahip olan ülkelerde kayda dayalı nüfus sayım yöntemi kullanılarak nüfus sayımlarının yapılması uzun zaman gerektiren bir süreç olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ

2. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Türkiye Cumhuriyeti içerisinde daimi olarak ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve yine Türkiye Cumhuriyeti içerisinde daimi olarak ikamet eden yabancı uyruklu vatandaşların adres bilgileri ile kimlik bilgilerinin eşleştirilmesi esasına dayanan geniş kapsamlı bir çalışmadır. Çalışmanın eşleştirme uygulamasında Belediyeler ve İl veya İlçe Özel İdare Müdürlükleri tarafından oluşturulmuş Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT) kayıtları ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) programı dâhilinde sahip olunan 11 haneli Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numaraları, yabancı uyruklu vatandaşlar için pasaport numaraları kullanılmıştır.

2.1 ADNKS'nin Amaçları

- Ülkemiz sınırları içinde adres standardı oluşturmak.
- Nüfus ile ilgili bilgilere anında ve güncel olarak ulaşılmasını sağlamak.
- Nüfus ile bağlantılı kanunların uygulamasında kullanılacak bilgileri güncel olarak karar alıcıların hizmetine sunmak.
- Nüfus ve numaralama ile ilgili uygulamaları dinamik bir veri tabanında toplamak.
- Nüfus ile ilgili işlemlerin tek merkezli olarak işlemlerini sağlamak.
- Kullanıcılara nüfus ile ilgili güncel bilgi sağlamak.

2.2 ADNKS'nin Yasal Dayanakları

ADNKS'nin yasal dayanakları aşağıda verilmiştir.

- i) 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu: 5490 sayılı kanun ile ADNKS çalışmalarının nasıl yapılacağı ve yürütüleceği belirtilmiştir. İlgili hükümler sekizinci kısım madde 48'den başlayarak on üçüncü kısma kadar yer almıştır.
- ii) 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından ADNKS için yapılacaklar bu kanunda belirtilmiştir.

- iii) Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik: ADNKS çalışmalarının temelini teşkil eden numaralama çalışmalarının kimler tarafından ve nasıl yapılacağı bu yönetmelik ile belirtilmiştir.
- iv) Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği: ADNKS alan ve eşleştirme çalışmaları sonrasında yapılacak işlemler ve yetkililer bu yönetmelikte belirtilmiştir. Açıklamaya çalıştığımız hukuksal dayanaklar ile ADNKS çalışmaları sırasında tüm vatandaşlarımız bilgi vermeye mecbur kılınmış ve alınan bilgilerin başka herhangi bir amaç ile kullanılmayacağı garanti altına alınmıştır. Yine ilgili kanun ve yönetmeliklere dayanarak illerde vali başkanlığında il nüfus müdürü, il özel idare müdürü, il TÜİK danışmanı ve il belediye başkanının daimi üyeleri olduğu ADNKS İl Yürütme Komiteleri kurulmuştur. Ayrıca ilçelerde de Kaymakam başkanlığında ilçe nüfus müdürü, ilçe özel idare müdürü, ilçe TÜİK danışmanı ve ilçe belediye başkanının daimi üyeleri olduğu ADNKS İlçe Yürütme Komiteleri kurulmuştur. Komiteler yetkili oldukları yerleşim yerleri içerisinde ADNKS çalışmalarının sağlıklı olarak ve kanunlara uygun bir şekilde yürütülmesinden sorumlu kılınmışlardır. ADNKS çalışmalarına ülkemizde resmi olarak başlanılmadan önce TÜİK Bölge Müdürlükleri tarafından belirlenmiş yerleşim birimlerinde pilot ADNKS çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

2.3 ADNKS'nin Kuruluş Aşamaları

Çalışmanın tamamı bu bölümde ayrıntıları ile açıklanacaktır. Çalışmanın daha iyi anlaşılması amacı ile bu bölümde ADNKS dört bölümde incelenecektir. Birinci bölümde ADNKS'nin temeli olan Numaralama çalışması ve Ulusal Adres Veri Tabanı'nın (UAVT) bahsedilecek, ikinci bölümde ADNKS alan uygulaması anlatılacak, üçüncü bölümde ise Muhtarlık askı süreci açıklanacaktır. Dördüncü ve son bölümde ise ADNKS'nin devir işlemleri anlatılacaktır.

i. Numaralama Çalışması Ve Ulusal Adres Veri Tabanının Oluşturulması: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin (ADNKS) özü belirttiğimiz gibi vatandaşlarımızın adres bilgileri ile kimlik bilgilerini eşleştirmektir. Bu sebeple çalışmanın ilk safhası vatandaşlarımızın nüfus bilgilerinin eşleştirilmesini sağlayacak standart bir adres sistemi kurulmasını sağlamak olmuştur.

ADNKS' den önceki aşamaya baktığımızda ülkemizde belli bir adres standardının olmadığı ve çeşitli kamu kuruluşlarında aynı kişiye ait farklı adreslerin bulunduğu tespit edilmiştir. Vatandaşlarımızın kimlik bilgilerinin eşleşeceği standart bir adres sistemi hazırlamak amacı ile 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 69. maddesine dayanılarak Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik 31 Temmuz 2006'da tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde bulunan yapıların hangi yetkili idarelerce ve nasıl numaralanacağı belirtilmiştir. Ayrıca yine aynı yönetmelik ile yapılan numaralama bilgilerinin kurulacak olan Ulusal Adres Veri Tabanına nasıl ve kimler tarafından aktarılacağı açıklanmıştır. Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik' e göre belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde belediyeler tarafından, köy sınırları içerisinde il veya ilçe özel idareleri tarafından binaların numaralama çalışmaları tamamlanmıştır. Yönetmeliğe göre numara verilecek yapılar şu şekilde açıklanmıştır: Numara verilmesi gereken yapılar, her çeşit resmi binalarla ev, apartman, işyeri, cami, otel, fabrika, depo ve benzeri bütün binalardır. Bir binaya numara verilmesi için ikamete mahsus olup olmadığına, kullanım şekline, yapı belgelerinin bulunup bulunmadığına bakılmaz. Bina niteliğinde olmayan fakat içinde devamlı olarak ikamet edilen yerlere de geçici numara verilir. Sanayi sitelerindeki dükkan, mağaza, atölye, imalathane, fabrika ve bunun gibi her bir binaya,site içindeki sokak esasına göre numara verilir (İçişleri Bakanlığı 2006). Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere yönetmeliğe göre ülkemizdeki bina ve bina niteliğine haiz tüm yerleşim yerlerine ve yine içinde ikamet edilmeyen binalara ve kullanım alanlarına da numara verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca sadece bina olan yerlere değil ileride bina niteliği kazanacak olan yapıların (arsa, inşaat vb.) da numaralandırılması gereği belirtilmiştir. Bu sayede mevcut sistem bozulmadan yeni yapılacak binaların numaralama işlemlerinin tamamlanması amaçlanmıştır.

Numaralama işlemlerine başlamadan önce çalışmada görev alacak personele TÜİK görevlileri tarafından yönetmeliğe uygun numaralama çalışmasının nasıl yapılacağı düzenlenen eğitim çalışmaları ile anlatılmıştır. Numaralama çalışması, iki kısımdan oluşmuştur. Birinci aşamada yetkili idarelerce görevlendirilen personel alanda yönetmeliğe uygun olarak numaralama yapmış ve bilgileri yerleşim yerinin niteliğine göre oluşturulmuş Köy Adres ya da Belediye Adres Formlarına aktarmışlardır. İkinci aşamada ise formlara aktarılan numaralama bilgileri yine yetkili idarelerce görevlendirilen personel tarafından UAVT' ye kayıt edilmiştir.

Alan çalışması yapılırken bahsettiğimiz gibi yerleşim yerinin niteliğine göre farklı formlar kullanılmıştır. Köy sınırları içerisinde Köy Adres Formu'na, belediye sınırları içerisinde ise Belediye Adres Formu'na alanda yapılan numaralama bilgileri aktarılmıştır. Şimdi çok fazla detaya girmeden sırası ile köy sınırları içerisinde ve belediye sınırları içerisinde numaralama alan çalışması hakkında kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Köyler bilindiği gibi en küçük yerleşim birimidir ve genellikle belediye sınırları içerisinde olan yerleşim birimleri gibi karmaşık bir yerleşim yapısı arz etmemektedir. Yani köylerde resmi olarak mahalle, cadde, sokak, meydan, bulvar gibi yerleşim birimlerine rastlamak çok zordur. Ancak köylerde numaralama çalışması yapacak eğitilmiş ve teknik yeterliliğe sahip personel bulmak da büyük bir zorluktur. Bu nedenle ADNKS'nin önemli bir safhası olan numaralama çalışması için köylerde görev yapan öğretmen ve imamlardan yararlanılmıştır. Köylerde yapılan numaralama çalışmasında, köyün girişinden başlanılarak yapıların birbirlerine yakınlığı dikkate alınarak ardışık olarak numaraların verilmesi ve niteliklerine göre Köy Adres Formuna aktarılması yöntemi kullanılmıştır. Bu nitelikler Köy Adres Formunda şu şekildedir:

1. Konut: İçinde insanların yaşayabileceği yapıları kapsar.
2. Özel İşyeri: Belirli bir ekonomik amacı gerçekleştirmek için özel kişilere ait yapıları kapsar.
3. Kamu İşyeri: Kamu hizmetlerinin gerçekleştirildiği binaları kapsar
4. İnşaat: Tamamen bina niteliğinde olmayan ancak tamamlandığı zaman bina niteliği kazanacak yapıları kapsar.
5. Arsa: Üzerine bina ya da binaların yapılabileceği arazi parçasını kapsar.
6. Tahsis: Bir yapıya ait birden fazla kapı ya da cephe olması durumunda numara verilmeyecek kapı ya da cephe için bu kod verilir.
7. Yazlık / Mevsimlik: Konut niteliğinde olan ancak içerisinde sürekli ikamet edilmeyen yapıları kapsar.
8. İmara Açılan Arsalar: Yetkili idarelerce üzerine yapılacak bina sayısının belli olduğu arazi parçalarını kapsar.
9. Diğer: Yukarıdaki sekiz sınıflama birimi dışında kalan yapıları kapsar.

Ayrıca formda hane sahibinin adı ve soyadı da alınarak numaralama çalışmasındaki hataların azaltılması ve hanenin kolay bulunması amaçlanmıştır. Numaralama çalışması yapılırken yapıların uygun görülen yerleri geçici olarak boya ile numaralanmış ve böylece

numaralama plakaları beklenilmeden çalışmanın ikinci safhası olan bilgi formu alan uygulamasına başlanması amaçlanarak zamandan tasarruf sağlanmıştır.

Belediye sınırlarında bulunan alanlarda ise numaralama çalışmasında daha farklı bir yöntem benimsenmiştir. Yöntemsel farklılıklardan birincisi kullanılan Belediye Adres Formudur. Form Köy Adres Formundan daha kapsamlıdır ve her bir numaralama yapılacak cadde, sokak, meydan vb. yerleşim birimleri için ayrı bir form tanzim edilmesi zorunlu kılınmıştır. Benzer yanı ise yapı niteliklerini 9 madde altında toplamasıdır. Bu niteliklerden daha önce bahsedildiği için, burada açıklama yapılmamıştır. İkinci olarak çalışmanın sıhhatli ve yönetmeliğe uygun olarak devam etmesi için TÜİK görevlilerince numaralama çalışmalarının kontrol edilmesi zorunlu kılınmıştır. Çalışmanın önemi dolayısı ile zaman kavramı ikinci plana atılmış ve numaralama çalışmasının doğruluğunu ve yönetmeliğe uygunluğunu sağlamak birincil amaç olmuştur. Mahalleler içinde bulunan cadde, sokak, bulvar gibi yerleşim yerleri başlangıçlarından itibaren sağ tarafı ardışık çift, sol tarafı ardışık tek olarak numaralanmış ve yine niteliklerine göre belediye adres formuna aktarılmıştır. Meydan ve cadde, sokak gibi belli bir yapı arz etmeyen küme evler ardışık olarak numaralandırılarak, niteliklerine göre belediye adres formuna aktarılmıştır. Benimsenen benzer yöntem ise numaralama plakaları beklenilmeden geçici boya ile numaraların belirtilmesi yöntemidir. Ancak geçici boya ile numaralama yöntemi tüm yerleşim yerleri için uygulanmamıştır.

Tüm bu alan çalışmaları ve gerekli kontroller yapıldıktan sonra, belirlenen ve doğruluğu teyit edilen numaralama bilgilerinin Ulusal Adres Veri Tabanı'na aktarılması işlemine başlanmıştır. Ulusal Adres Veri Tabanı (UAVT) Türkiye İstatistik Kurumu tarafından oluşturulmuş ve adres bilgilerinin bileşiminden oluşan dinamik bir veri tabanıdır. Basit ve işleme esasları kolay olan veri tabanı sadece numaralama bilgileri muhafaza etmek ve güncellemek için değil aynı zamanda belediyelerin kullanmakta olduğu Yapı Ruhsat Formu ve Yanan / Yıkılan Bina Formu'nun da düzenlenmesine imkân vermiştir. UAVT sayesinde yapılara verilen numaralama bilgileri elektronik ortamda muhafaza edilmiş, yapıların niteliğinde ve numaralamada meydana gelebilecek değişiklikler anında kayıt edilerek güncelliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Köylerde tamamlanan numaralama çalışmasının ardından derlenen formların UAVT' ye aktarılması esnasında yine numaralama çalışmasında karşımıza çıkan bir sorunla karşılaşılmıştır. Çalışmanın bu safhasını yürütmek ile görevli il-ilçe özel idare

müdürlüklerinde yeterli sayıda personel bulunamamıştır. Köylerde zamanı en etkin ve hızlı şekilde kullanarak bir an önce adres ve kimlik bilgilerinin eşleştirilmesi safhasına geçilmek istenmesi sebebiyle yetkili idareler ellerinden geleni yapmış ve kendilerine TÜİK tarafından verilen eğitimler neticesinde formların veri girişi tamamlanmıştır. Veri girişi esnasında yine TÜİK görevlilerince giriş yapılan veriler ve formlar kontrol edilerek hatalar minimize edilmiştir.

Belediye sınırları içerisindeki mahallelerdeki numaralama çalışmasının tamamlanması ve kontrol edilmesinden sonra formlar yine görevlendirilen belediye personeli tarafından UAVT' ye aktarılmıştır. UAVT' ye numaralama bilgilerinin yetkili idarelerce sisteme doğru bir şekilde aktarılması, kimlik bilgileri ile adres bilgilerinin eşleştirilmesi aşamasında çok önemli bir durum arz etmiştir. Bu yüzden yapılan veri girişleri sık sık belediye görevlilerince ve TÜİK görevlilerince kontrol edilerek hataların azaltılması amaçlanmıştır.

Numaralama çalışmalarının alan ve veri giriş aşaması tamamlandıktan sonra TÜİK tarafından bu bilgilere göre yerleşim yerleri kayıt bölgelerine ayrılmıştır. Kayıt bölgeleri bir yerleşim biriminde, bir TÜİK görevlisi tarafından bir gün içerisinde ziyaret edilecek konut sayısını kapsamıştır.

ii. Hanehalkı Bilgi Formu Ve Kurumsal Yerler Bilgi Formu Alan Uygulaması:ADNKS çalışmalarının ilk kısmı olan numaralama alan ve veri giriş uygulaması sonrasında Hane Halkı Bilgi Formu ve Kurumsal Yerler Bilgi Formu alan ve veri giriş çalışması başlamıştır. Bu aşamada,yapılan numaralama çalışması sonucunda ortaya çıkan adreslerin, nüfus bilgileri ile eşleşmesi sağlanmıştır. Çalışmanın yöntemi tam sayım yöntemi olup, numaralama çalışması sonucunda vatandaşlarımızın yaşadığı tüm yerleşim (haneler, çadırlar, huzurevleri, yurtlar, hapishaneler, vb...) birimleri ziyaret edilmiştir. Çalışma ile ilgili bilgi verirken konuyu iki ana bölümde incelemek yerinde olacaktır. İlk kısımda Bilgi Formu alan uygulaması hakkında bilgi verildikten sonra ikinci kısımda toplanan verilerin Veri Giriş çalışması anlatılacaktır.

iii. Bilgi Formu Alan Uygulaması: Yerleşim yerlerinde yapılan numaralama alan çalışması ve UAVT' ye veri giriş çalışması aşamasından sonra ADNKS'nin ikinci aşaması olan nüfus bilgilerinin adres bilgileri ile eşleştirilmesi uygulaması başlamıştır. Bu aşamada görevli personelce Hane Halkı Bilgi Formu ve Kurumsal Yerler Bilgi Formu kullanılmıştır.

Hane Halkı Bilgi Formu adından da anlaşıldığı üzere hanelerde ikamet eden vatandaşlarımızın nüfus bilgilerinin alınacağı form olarak hazırlanmıştır. Form iki ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde hane halkının adres bilgilerinin yer aldığı adres etiketi ve hane ile ilgili sorular bulunmakta iken ikinci bölümde ise hane fertlerinin nüfus bilgileri ve eğitim durumları sorgulanmıştır. Formda kullanılan Adres Etiketi TÜİK tarafından özel olarak hazırlanmıştır. Bu etiket form üzerine yapııştırılmıştır ve üzerinde kesinlikle bir düzeltme yapılmasına müsaade edilmemiştir. Etiket, hane adres bilgilerine ulaşmayı sağlayan bir kod da içerir ki bu kod hanenin kimlik numarası olarak adlandırılabilir ve formun veri girişi bu kod vasıtası ile yapılmıştır. Formda, adres kısmından sonra hane halkına yöneltilmiş olan 5 adet soru vardır. Birinci soruda hane halkının bulunduğu adresin daimi ikametgâhları olup olmadığını sorgulanmıştır. Daimi ikametgâh, bir kişinin sürekli olarak kaldığı veya yıl içerisinde en uzun süre kaldığı adrestir. Eğer kişi yıl içerisinde birden fazla adreste ikamet ediyorsa, en uzun süre kaldığı adres daimi ikametgâh adresi olarak alınmıştır. Ayrıca, bir kişinin en az altı ay kalmak niyetiyle bulunduğu yer de daimi ikametgâh olarak kabul edilmiştir. İkinci soruda hane halkının kaç kişiden oluştuğunu sorgulanmıştır. Hane halkı aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta ikamet eden kişilerin oluşturduğu topluluktur. Bu soru hanelerin çoğunlukla yanlış anladığı bir soru olmuştur. Örneğin hane halkı üyesi iken başka bir yere eğitim amacı ile uzun süreli gitmiş (üniversite eğitimi) aile fertlerini de bileşime dâhil etme amacı güdülmüştür. Oysa bu soruda hanede sürekli olarak ikamet eden kişiler ve sadece askerlik hizmetine devam eden hane haklı üye ya da üyelerinin bilgileri alınması amaçlanmıştır. Üçüncü soru hanenin ekonomik faaliyeti ile ilgili bir sorudur ve hanede kendi hesabına veya işveren olarak tarımsal faaliyet gösteren fert olup olmadığını sorgulanmıştır. Tarımsal faaliyet, soruda bitkisel üretim ve hayvancılık olmak üzere iki şekilde sorulmuştur. Kendi hesabına çalışan fert işinde, tarlasında, bağında, bahçesinde, dükkânında, yazıhanesinde, imalathanesinde, tamirhanesinde vb. yerlerde tek başına veya ücretsiz aile fertleri ile birlikte aynı ya da nakdi olarak gelir elde etmek için çalışanlardır. İşveren ise, kendi işinde para ya da mal karşılığı en az bir ücretli ya da yevmiyeli eleman çalıştıran kişilerdir. Hanede bulunan kişilerin tanımlara göre durumları evet ya da hayır işaretlenmiştir. Dördüncü soru hanenin aylık ortalama net gelirini sorgular ve haneden alınan bilgiye göre ilgili alan işaretlenmiştir. Bu şekilde formun ilk kısmının doldurulması tamamlanmış ve formun iç kısmı doldurulmaya başlanmıştır. Bu bölüm hanede daimi olarak ikamet eden kişilerin kimlik bilgilerini ve eğitim durumlarını kapsamıştır. İç kısmın

ilk sorusu hanede daimi olarak ikamet eden kişilerin ad ve soyadlarının sorgulanmasını kapsar. Bu soru nüfus kâğıdındaki bilgilere göre doldurulmuştur. İkinci soru hanede daimi olarak ikamet eden vatandaşların tabiiyet bilgilerini sorgular. Yani vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti ya da hangi ülke vatandaşı olduğu sorgulanmıştır. Şayet hane halkı üyesi Türkiye Cumhuriyeti uyruklu ise diğer soruda on bir haneli Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası alınmıştır. Ancak başka bir ülke vatandaşı ise aynı soruda pasaport numarası ve hangi ülke vatandaşı olduğu bilgileri alınmıştır. İç kapak kısmındaki diğer sorular nüfus kâğıdı bilgilerinden alınarak doldurulan cinsiyet, doğum tarihi, anne adı, baba adı ve nüfusa kayıtlı olduğu il, ilçe sorularıdır. Form doldurulurken hanede daimi olarak ikamet eden kişilerin bilgileri nüfus kâğıdına göre alınmıştır. Bu sorulardan sonra hanede daimi olarak ikamet eden kişilerin birbirlerine yakınlık durumları sorgulanarak kayıt edilmiştir. Bilgi formunun iç kısmındaki on beşinci yani son soru kişilerin eğitim bilgileri ile ilgili sorudur. Kişilerin en son diploma aldığı öğrenim kurumuna göre fertlerin ilgili soruda eğitim durumları kayıt edilmiştir. Eğer hanede on kişiden daha fazla fert daimi olarak ikamet ediyor ise on birinci ve sonrası fertler için diğer bilgi formuna geçilmiştir. Bütün bu işlemler tamamlandıktan sonra hanede 18 yaşından büyük olmak koşulu ile daimi olarak hanede ikamet eden fertlerden biri ve anketör tarafından form imzalanmıştır. Böylece Hane Halkı Bilgi Formu hatasız bir şekilde doldurulmuş olup kontrolöre teslim edilecek hale gelmiştir.

Kurumsal Yerler Bilgi Formu ise hane halkı bilgi formundan farklılıklar arz etmiştir. Bu form durumları itibari ile niteliği konut olmayan yerleşim birimlerinde ikamet eden vatandaşlarımızın sisteme kayıt edilmesi için kullanılmıştır. Kurumsal yer: günlük yaşam gereksinimleri, yasal bir düzenlemeye dayalı olarak kurulan özel ya da tüzel kurum/kuruluşlarda kısmen ya da tamamen karşılanan, bireysel karar ve davranışlarında yetkili otoritenin kurallarına kısmen ya da tamamen bağımlı olarak hareket eden, ancak bireysel harcamalarına kısmen karar verebilen kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri yerlerdir. Bu gibi yerlere örnek olarak Huzurevleri, yetiştirme yurtları, cezaevleri gibi yerler gösterilebilir. Tanıma uygun yerlerde yaşayan kişilerin ADNKS' ye kayıt olmaları için Kurumsal Yerler Bilgi Formu kullanılmıştır. Kurumsal Yerler Bilgi Formu kimi özellikleri açısından hane halkı bilgi formuna benzer. Kişilerden istenilen bilgiler hane halkı bilgi formu ile aynıdır. Formun farklı olduğu yönler ise şu şekilde açıklanabilir. İlk olarak form ilgili kuruluşun yetkili kişileri ile görüşülerek doldurulmuştur ve formu imzalayan kişinin bilgileri form içinde bulunma mecburiyeti ortadan kaldırılmıştır. Hane halkı bilgi formu en

fazla on kişi bilgi içerirken Kurumsal Yerler Bilgi Formu elli kişinin bilgilerini içermiştir. Formun kapak kısmında hane halkı bilgi formundaki sorular bulunmamış buna karşın kurumsal yerin niteliği ve kaç kişinin yaşadığı sorulmuştur. Form içinde kişilerin birbirlerine yakınlık durumları bilgileri alınmamıştır. Kurumsal Yerler Bilgi Formu alan uygulaması da farklılıklar arz etmiştir. Tespit edilen kurumsal alana anketör giderek yetkililere gerekli açıklamaları yapmıştır. Ziyaretler genellikle TÜİK Sorumlusu ya da Kontrolör refakatinde gerçekleştirilmiştir. Yaşayan kişi sayısı çok ise form yetkiliye bırakılmış ve belirlenen tarihte teslim alınmak üzere kurumdan ayrılmışlardır. Yaşayan kişi sayısı az ise form yetkili ile doldurulmuş ve yetkili kişinin imzası alınarak Kontrolör' e sunulmuştur. Çoğu Kurumsal yerin idari kayıtlarında yaşayan kişilerin kimlik bilgileri bulunduğu için Kurumsal Yerler Bilgi Formu'nu doldurmak daha kolay olmuştur ve hata riski daha azalmıştır. Alınan bilgiler işığında formda herhangi bir hata var ise yine Kontrolör tarafından bilgi veren yetkili ile temasa geçilerek sorun özölmüştür. Bu şekilde doldurulan formlar yine veri giriş çalışması yapılmak üzere veri giriş merkezine yönlendirilmiştir.

iv. Veri Giriş (Eşleştirme) alışması: Bir önceki bölümde anlatmaya çalıştığımız üzere bilgi formu alan uygulaması tamamlanan ve herhangi bir hata tespiti yapılmamış formlar veri girişi yapılmak üzere ilgili sorumlulara teslim edilmiştir. Veri Giriş alışması ADNKS çalışmasının alan uygulamasının son aşamasıdır. Bu aşama, vatandaşlarımızın adres bilgileri ile kimlik bilgilerinin manyetik ortamda eşleştirildiği aşamadır. Bu aşamada alan çalışmasında alınan bilgiler TÜİK tarafından hazırlanan veri tabanına aktarılmıştır. Alan alışması sonrası Kontrolörlerce hatasız olduğu tespit edilen formlar Veri Giriş Merkezi sorumlusuna teslim edilmiştir. Veri Giriş Merkezi Sorumlusu tarafından teslim alınan formlar eşit bir şekilde Veri Giriş Operatörlerine dağıtılmıştır. Eşleştirme aşamasında TÜİK tarafından hazırlanan veri tabanına ilk önce bahsettiğimiz bilgi formu etiketi üzerindeki haneye ait sıra numarası girilmiştir. Numara girildikten sonra haneye ait adres bilgileri otomatik olarak ekrana gelmiştir. Bu aşamadan sonra veri giriş operatörü tarafından formun kapak kısmındaki bilgiler aynen programa aktarılmış, formun kapak kısmının veri girişi yapıldıktan sonra i kısımdaki kimlik bilgilerine geçilmiştir. Bu aşamada da veri girişi çok kolaylaştırılmıştır. Veri Giriş Operatörü kişilerin nüfus bilgilerini tek tek girmek yerine kişiye ait T.C. Kimlik numarasını girerek MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi)' e bağlanılmış ve kimlik numarası doğru ise kişinin bütün bilgileri ekrana gelmiştir. Operatör bu bilgilerin doğruluğunu kontrol ettikten sonra bilgiler

doğru ise kişinin hanedeki durumunu (hane halkı sorumlusuna yakınlık derecesi) ve eğitim bilgilerini girerek kişiyi kaydetmiş ve adres içerisine yerleştirmiştir. Bu aşamadan da görüldüğü üzere veri giriş uygulaması çok zor olmayan bir aşama olmuştur. Veri giriş aşamasında karşımıza çıkmış en önemli ve hatta tek sorun T.C. Kimlik numaralarının hatalı olması ya da hiç olmaması durumudur. Kişiyeye ait T.C. Kimlik numarasında yapılacak bir rakam hatası bile o kişinin eşleştirilmesini engellemiştir. Böyle durumlarda Veri Giriş Operatörleri durumu Veri Giriş Merkezi sorumlusuna bildirmiştir. Veri Giriş Merkezi Sorumlusu yetkisi dhiline gerekli sorgulamaları yaparak kişinin T.C. Kimlik numarasına ulaşmaya çalışmıştır. Ulaşabildiği takdirde formun veri girişi yapılarak işlemi tamamlanmıştır. Ancak Veri Giriş Merkezi Sorumlusu ilgili kişiyeye ait T.C. Kimlik numara bilgilerinin bulamamış ise formu kontrolörüne iade etmek zorunda kalmıştır. Kontrolör tarafından form ya anketre teslim edilerek hanenin tekrar ziyaret edilmesi ve doğru bilgilerin alınması sağlanmış ya da ilgili nüfus müdürlüğüne Kontrolrce başvuru yapılarak doğru bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu aşamalardan herhangi biri kullanıldıktan sonra formdaki eksiklikler tamamlanmış ise yine veri giriş merkezine gönderilerek veri giriş işlemi tamamlanmıştır. Ancak az önce bahsettiğimiz her iki aşamadan da sonuç alınamıyorsa Kontrolör durumu TÜİK Sorumlusuna bildirmiştir. Sonuç alınamamasının tek nedeni kişinin nüfusa kayıtlı olmaması durumudur. Bu şekilde tespit edilen hane ya da kişiler TÜİK Sorumlusu tarafında il-ilçe yürütme komitesine bildirilmiştir. Komitece ilgili kanunlara göre kişiler hakkında yasal işlem yapılarak nüfus bilgileri kayıt altına alınmış ve kişinin bu bilgileri forma aktarılarak veri girişinin yapılması sağlanmıştır. Ancak büyük il ve ilçe merkezlerinde bu süreç çok da hızlı işlememiştir. Nüfusa kayıtlı olmayan bu vatandaşlarımız sisteme kimlik numarasız aktarılmıştır ve kişilerin nüfus müdürlüklerine müracaatı sonrasında bu bilgiler asılları ile değiştirilerek düzeltilmiştir. Bu şekilde hane halkı bilgi formlarının veri giriş (eşleştirme) alışması sona ermiş ve muhtarlık askı süreci beklenmiştir. Kurumsal Yerler Bilgi Formu veri girişi de hane halkı bilgi formu veri girişine çok benzer bir yapı arz etmiştir. Yine aynı şekilde kurumsal yere ait olan adres kodu girilerek adres bilgileri ekrana taşınmış ve kişilere ait T.C. Kimlik bilgileri girilerek kimlik bilgilerine ulaşılmıştır. Daha sonra kişinin eğitim durumu işaretleterek kişinin aktarımı tamamlanmıştır. Yine formda kayıtlı kişilerin T.C. Kimlik numaralarında herhangi bir hata var ise ilk olarak formu dolduran yetkili ile temasa geçilmiştir. Yetkili kişiden sonuç alınamaz ise Kurumsal yerde yaşayan vatandaş ile birebir görüşme yapılarak sorun çözülmeye çalışılmış ve form hatasız şekilde veri girişine sevk edilmiştir.

Hane halkı bilgi formlarının ve Kurumsal yerler bilgi formlarının veri giriş işlemleri tamamlandıktan sonra Anketör, Kontrolör, Veri Giriş operatörlerinin görevleri sona ermiş ve ilgili yerleşim birimlerinde Muhtarlık Askı Süreci çalışması beklenilmiştir.

v. Muhtarlık Askı Süreci: Muhtarlık Askı Süreci ADNKS çalışmasının son aşamasıdır. Önceki bölümlerde bahsettiğimiz gibi yerleşim yerlerinde numaralama çalışmaları bitirilmiş ve Ulusal Adres Veri Tabanı oluşturulmuş, belirlenen adreslere bilgi formu alan uygulaması ve veri giriş çalışması gerçekleştirilerek adres bilgileri ile kimlik bilgileri eşleştirilmiştir. ADNKS'nin eşleştirilme işlemi tamamlandıktan sonra, ikamet adreslerine göre kişisel bilgileri içeren listelerin mahalle/köy muhtarlığı bazında askıya çıkartılması olarak tanımlanan “ Muhtarlık Askı Süreci” uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreç 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun geçici 2. maddesinin “f” fıkrasındaki “ Elde edilen kayıtlar, mahalle ve köy muhtarlıklarında altmış gün süreyle askıya çıkartılır. Askı süresince, itirazlar üzerine yapılacak inceleme sonucunda Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından temin edilen bilgilere göre kayıtlarda gerekli düzeltmeler yapılır...” (5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, 2006) hükmü gereğince yürütülmüştür. Muhtarlık Askı Süreci'nin amacı: numaralama çalışması veya ikamet adreslerinin belirlenmesine yönelik alan uygulaması sırasında meydana gelmiş olan hataların ve eksikliklerin giderilmesi, alan uygulaması sırasında evde bulunama, seyahatte olma gibi nedenlerden dolayı bilgi formu uygulanamamış kişilerin sisteme dâhil edilmesi ve bilgi formu uygulandıktan sonra ikamet adresi değişen kişilerin yeni adreslerinin ADNKS' ye girilmesi olmuştur.

vi. Muhtarlık Askı Süreci'nde Kullanılan Listeler: Askı sürecinde Muhtarlık Askı Listesi ve Adres Takip Listesi kullanılmıştır. Bu listelerde ülkemizde ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı uyruklu kişilerin bilgileri yer almıştır. ADNKS alan uygulamasında kurumsal adreslerde ikamet eden vatandaşların bilgileri listelerde yer almamış, bu yerlere ait listeler kurumlara bizzat gönderilmiştir ve kontrol edilmesi sağlanmıştır (TÜİK, 2007b: 71).

Muhtarlık askı sürecinde kullanılarak listeler hazırlanırken şu hususlara dikkat edilmiştir:

- Birden fazla ikamet adresi ile kimlik bilgisi eşleşen vatandaşlarımızın askı listesi belirlenirken en son beyan tarihi esas alınmıştır.

- Beyan tarihi aynı olan mükerrer kayıtlar için veri giriş tarihi esas alınmıştır.
- Beyan tarihi bulunmayan kayıtlarda, veri giriş tarihi beyan tarihi olarak alınmıştır.
- 1 Ekim 2006 tarihinden Askı sürecine kadar gerçekleşen doğum ve ölümler, MERNİS kayıtlarından listelere aktarılmıştır (TÜİK, 2007b: 73).

vii. Muhtarlık Askı Listesi: Muhtarlık Askı Listesi, kişilerin ikamet adreslerini kontrol edeceği liste olup, köy ve mahalle muhtarlıklarında bulunmak üzere hazırlanmıştır. En son beyan edilen adreslere göre hazırlanan listeler, belirli bir muhtarlık sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşlarımızın soyadından, adres kodundan ve doğum yılından sıralı bir şekilde düzenlenmiştir. Dolayısı ile aynı adres kodu ve soyadına sahip kişiler listede yaş sıralarına göre alt alta gelmişlerdir. Ancak aynı adreste ikamet etmelerine rağmen farklı soyadına sahip kişiler listenin farklı yerlerinde yer almışlardır. Muhtarlık askı listesinde il adı, ilçe adı, varsa ilk kademe belediyesi adı, bucak adı, köy adı, mahalle adı, ikamet eden kişinin: soyadı, baba adı, ana adı, doğum yılı bilgileri ile ikamet edilen adresin: adres kodu, meydan, bulvar, cadde, sokak veya küme adı, site veya blok adı, dış kapı ve iç kapı numara bilgileri yer almıştır (TÜİK, 2007b: 75). Muhtarlık Askı Listeleri mahalle ya da köy muhtarlıklarının tümünde hazır bulunmuştur.

viii. Adres Takip Listesi: Adres Takip Listesi, ilgili muhtarlık sınırları içerisindeki tüm adreslerin ve bu adreslerde kayıtlı tüm fertlerin topluca görülebildiği listedir (TÜİK, 2007b: 76). Bu listedeki kayıtlara ilişkin bir düzeltme talebi yapıldığında, listeden yerleşim biriminin niteliği, UAVT' de kayıtlı olup olmadığı, içindeki kişilerin bilgileri, adres kodu bilgileri yine bu listeden tespit edilebilmiştir.

Listede il adı, ilçe adı, varsa ilk kademe belediyesi adı, bucak adı, köy adı, mahalle adı, kayıt bölge numarası, adres kodu, meydan, bulvar, cadde, sokak veya küme adı, site veya blok adı, dış kapı ve iç kapı numara bilgileri, adresin niteliği ve ikamet eden kişinin soyadı, baba adı, ana adı, doğum yılı bilgileri yer almıştır. Ayrıca listede arsa, tahsis ve imara açılan arsalar hariç tüm nitelikler yer almıştır ve yapılan itirazlar için ilgili kişinin imzalayacağı bir sütun da mevcut bulunmuştur (TÜİK, 2007b: 81). Adres Takip Listeleri Kayıt Bürolarında ve İl-İlçe Yürütme Komitesi tarafından uygun görülen Muhtarlıklarda hazır bulunmuştur.

ix. Muhtarlık Askı Süreci'nin Yöntemi: Muhtarlık Askı Süreci, ilgili yerleşim biriminde ADNKS'nin numaralama ve eşleştirme çalışmaları bitirildikten sonra başlayan aşamasıdır. Bu aşamaya başlamadan önce ilgili yerleşim biriminde yer alan tüm konut ve kurumsal yerler yani bilgi formu uygulanması gereken tüm adres birimleri ziyaret edilmiştir. Herhangi bir eksiklik olmadığı takdirde ilgili yerleşim birimindeki Yürütme Komitesi'nin kararı ile askı süreci başlamıştır. Muhtarlık askı süreci başlamadan önce TÜİK tarafından ADNKS Kayıt Büroları kurulmuş, yerleşim yerindeki eşleşme rakamlarına göre askı sürecinde çalışacak personel sayısı belirlenmiş ve bu personele askı süreci ile ilgili gerekli eğitimler verilmiştir. Daha sonra Muhtarlık Askı Süreci'nin resmi olarak başlama tarihinden önce ilgili yerleşim birimindeki muhtarlar, yürütme komiteleri eliyle toplanmış ve yine TÜİK görevlilerince gerekli duyurular ve bilgilendirilmeler yapılarak muhtarlara, listeleri teslim edilmiştir. Yürütme Komitesi tarafından belirlenen tarihte listeler askıya çıkarılmıştır.

Askı listelerinin muhtarlıkta askıya çıkarılmasından sonra, her hane halkından on sekiz yaşını tamamlamış en az bir kişi, hanesindeki tüm fertlerin doğru adreste yazılı olup olmadığını kontrol etmek için listelerin asılı olduğu yeri ziyaret ederek, listelerdeki bilgileri kontrol etmiştir (TÜİK, 2007b: 83). Kontroller, kayıt bürolarından ve TÜİK web sitesinden de yapılabilmektedir. Yapılan kontroller neticesinde ortaya çıkabilecek itirazlar kayıt bürolarına ya da yürütme komitesinin uygun göreceği muhtarlıklara yapılabilmektedir. Askı listelerinde yapılan kontroller sonucunda ortaya çıkmış olan hataları şu şekilde belirtebiliriz: (TÜİK,2007b: 86)

- Haneden fert-fertler ayrılması: Evlenme, boşanma, ölüm, yurtiçinde ve yurtdışında başka bir yerleşim yerine taşınma gibi nedenler ile hane halkı yapısının değişmesi sonucunda hane halkının yapısının değişmesidir (TÜİK, 2007b: 88).
- İkamet adresinin değişmesi: Taşınma, evlenme, boşanma, daha önce kurumsal adreste ikamet ediyor olma, bilgisi dışında başka bir adreste yazılma gibi nedenlerden dolayı hane halkının tamamının ya da bazı fertlerinin ikamet ettiği adresin değişmesi durumudur.
- Hane haklı fertlerinin ADNKS ' ye kayıtlı olmaması: Hane halkı fertlerinin tamamının ya da bazı fertlerinin çeşitli nedenlerden dolayı ADNKS' ye kayıtlı olmama durumudur (TÜİK, 2007b: 92).

- Hanenin ikamet adresinin hatalı olması: Hanenin adresinin numaralama görevlileri ya da anketörler tarafından hatalı tespit edilmesi durumudur.
- x. İtiraz Başvurularında Kullanılan Formlar:
  - a. Adres Beyan Formu

Adres Beyan Formu, ADNKS' ye kayıtlı olmayan, fert sayısı ya da ikamet adresi değişen hane halkları için kullanılmış olan formdur (TÜİK, 2007b). Adres Beyan Formu, belirli bir hanede ikamet eden tüm fertleri kapsayacak şekilde, hane halkı sorumlusundan başlayarak yaş sırasına göre doldurulmuştur. Yani Adres Beyan Formu kullanılacak durumlarda hanenin tüm fertlerinin bilgileri alınmıştır. Form ile ilgili işlemler beyan eden kişilerin kimlikleri görülerek yapılmıştır. Hane dışından bir ferdin beyanı kabul edilmemiştir.

Adres Beyan Formu dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm adres bilgilerinin bulunduğu bölümdür. İkinci bölümde form doldurma nedeni ve beyan edilen adresin durumu sorgulanır. Üçüncü bölüm hanedeki kişi sayısını ve istatistik amaçlı soruları kapsar. Dördüncü bölüm ise kişilerin kimlik bilgilerinin alındığı bölümdür.

- Adres Beyan Formunun ilk bölümünde kişinin beyan ettiği adres bilgileri sorgulanmıştır. Bu bilgiler bir önceki bölümde değindiğimiz adres takip listelerinde yer almıştır Adres bilgileri bu listeden İl adı, ilçe adı, ilk kademe belediyesinin adı, bucak adı, köy adı, mahalle adı, meydan, cadde, sokak, bulvar adı, dış kapı numarası, iç kapı numarası, kayıt bölge numarası ve adres kodu sıralaması ile yazılmıştır. Beyan edilen bilgiler Adres Takip listesinde bulunmuyor ise bu bilgiler kayıt bölge numarası ve adres kodu haricinde aynen yazılarak, alan kontrolü sonrasında tamamlanmıştır.
- Bölüm 2: Bu bölümde kişilerin formu neden doldurdıkları ve beyan edilen adresin durumu incelenmiştir. Adres Beyan Formunu doldurma nedeni beş seçenek altında düzenlenmiştir: (TÜİK, 2007b: 101)
  1. Hane halkının ikamet adresi aynı yerleşim yeri içerisinde taşınma nedeni ile değişti ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
  2. Hane halkının adresi farklı yerleşim yerinden taşınma nedeni ile değişti ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
  3. Hane halkı fertleri ADNKS' ye kayıtlı değil ise, bu seçenek işaretlenmiştir.

4. Haneye yeni bir fert katıldı durumunda ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
5. Haneden fert ayrıldı ise, bu seçenek işaretlenmiştir.

Beyan etme sebebi ikinci ve dördüncü seçenek olan kişilerden, eşleşme bilgilerine göre nüfusu otuz binden az yerleşim yerleri için durumlarını ispatlayan resmi belge istenmiştir. Resmi belge olarak belirlenen belgeler şunlardır: (TÜİK, 2007b: 107)

1. Doğum, ölüm, evlenme, boşanma veya evlat edinmeye ilişkin belge
2. Vergi Levhası, SSK Bildirgesi, tayin veya emeklilik belgesi
3. Kazanılan ya da bitirilen öğrenim kurumunu gösterir belge
4. Yurtdışından kesin dönüş yaptığını gösterir belge
5. Ekim 2006 tarihinden sonra önceki ikamet adresinden ayrıldığını gösteren: mahalle muhtarlığı, jandarma veya polis karakollarından alınmış onaylı belge

Bahsedilen durumlarda yukarıdaki belgeleri olmayan kişilerin itirazları dikkate alınmamıştır.

Beyan edilen adresin durumu, yine formda dört seçenek altında düzenlenmiştir:

1. Beyan edilen adres, adres takip listesinde var ve içinde kimse yaşamıyor ise (boş), bu seçenek işaretlenmiştir.
  2. Adreste başkaları ikamet ediyor ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
  3. Beyan edilen adres konut olmayan yani işyeri vb. bir yerleşim birimi ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
  4. Beyan edilen adres listede yok ise, bu seçenek işaretlenmiştir.
- Bölüm 3: Bu bölümde hanede yer alan ve hane halkını oluşturan kişi sayısı sorgulanmıştır. Ayrıca hane içinde tarımsal faaliyet ile uğraşan olup olmadığı, hanenin aylık ortalama net geliri ve hanenin geçim kaynağı ile ilgili sorular da yer almıştır. Bölüm ile ilgili sorular tüm hane fertlerini kapsayacak şekilde doldurulmuştur.
  - Bölüm 4: Bu bölüm Hane Halkı Bilgi Formu ile çok benzer özelliklere sahip olan kimlik bilgilerinin alındığı bölümdür. Bölümde hane ferdinin adı-soyadı, T.C. Kimlik numarası, doğum tarihi, nüfusa kayıtlı olduğu il-ilçe bilgileri nüfus kâğıdından alınmıştır. Yine bu bölümde hane fertlerinin birbirlerine yakınlığı ve eğitim durumları sorulmuştur. Ancak hane halkı bilgi formundan farklı olarak

bölüme imza sütunu ilave edilmiştir. Bu sütun formun içine kimlik bilgileri doldurulan tüm kişileri kapsamıştır. Aile üyesi olan on sekiz yaşından büyük bir fert tüm hane halkı üyelerinin yerine imza atabilmiştir. Ancak aralarında herhangi bir akrabalık bağı bulunmayan on sekiz yaşından büyük tüm fertlere formu ayrı ayrı imzalama zorunluluğu getirilmiştir, aksi takdirde form işleme alınmamıştır. Adres Beyan Formu'nun ilgili bölümleri doldurulduktan sonra beyan eden hane halkı üyesi ve kayıt büro görevlisi formu imzalamıştır. Yine formun arka kısmında formun işleme alınıp alınmayacağını belirten bölüm kayıt büro görevlileri tarafından eksiksiz doldurulmuştur.

b. Adres Beyan Formu'nda Yapılan Kontroller

Adres Beyan Formu kontrol edilirken şu hususlara dikkat edilmiştir: (TÜİK, 2007b: 109)

- Adres Beyan Formunun tüm hane halkı üyelerini kapsayacak şekilde doldurulması gerektiğini söylemiştik. Hanede sadece bir kişinin durumunun değişmesi durumunda dahi tüm hane halkı üyeleri kayıt edilmiştir. Bu nedenle kayıt büro görevlileri formu kontrol ederken adres takip listesi ile karşılaştırarak tüm fertlerin yazılı olup olmadığını kontrol etmiştir.
- Form yalnızca daimi ikametgâhlar için doldurulmuştur. Bu nedenle takip listesindeki adresin niteliği kontrol edilmiştir.
- Beyan eden kişilerin yaşı on sekiz yaşından büyük olması gerektiği için kayıt büro görevlileri beyan eden kişinin yaşını kontrol etmiştir.
- Yerleşim yerinin eşleşme nüfusu otuz bininin altında ise belge istenecek durumlar daha önce açıklanmıştır. Kayıt büro görevlileri bu gibi durumlarda formlara belgelerin ekli olup olmadığını mutlaka kontrol etmişlerdir.
- Beyan edilen adresin konut olmadığı ya da içerisinde başkalarının ikamet ettiği durumlarda, Kayıt büro görevlileri mutlaka alan kontrolü yaparak beyan edilen adresleri yerinde kontrol etmiştir. Alan kontrolü sonucu formun arkasına not ederek veri girişine sevk etmişlerdir.
- ADNKS' ye kayıt edilmiş olsa dahi resmi kayıtlarda yurtdışında gözüken vatandaşlarımızın askı listelerinde gözükmeyeceği önceki bölümlerde açıklanmıştır. Bu vatandaşlarımızın müracaatı halinde kendilerinden

ikametgâhlarının Türkiye Cumhuriyeti olduğuna dair bir dilekçe istenmiştir. Bu dilekçe olmadan formlar teslim alınmamıştır.

- Oluşabilecek hataları önlemek amacı ile formlarda mutlaka haneye ulaşılabilecek bir telefon numarası bulunması önemli bir ayrıntı olmuştur. Bu nedenle büro görevlileri telefon numarası olmayan formları teslim almamışlardır.

Tüm yapılan kontrollerden sonra herhangi bir hata olmadığı tespit edilen formların, yine kayıt büro görevlilerince TÜİK tarafından hazırlanan program aracılığı ile veri girişi yapılmıştır. Programın veri girişi Hane Halkı Bilgi Formu veri girişine benzemiştir. Adrese ilişkin adres kodu programa aktarıldıktan sonra adres bilgileri otomatik olarak ekrana taşınmıştır. Daha sonra ilgili alanlar doldurulduktan sonra kişilerin kimlik numaraları girilerek MERNİS'ten kimlik bilgileri getirilmiştir. Herhangi bir kimlik numarası hatasında hane tarafından verilen telefon numarasına ulaşılarak eksiklikler giderilmiş ve formun veri giriş aşaması da tamamlanmıştır.

c. Hatalı Adres Bildirim Formu

Hatalı Adres Bildirim Formu askı sürecinde kullanılmış olan diğer formdur. Bu form sadece aynı mahalle ya da köy yani aynı muhtarlık çevresindeki adres hataları nedeniyle yapılacak olan başvurularda kullanılmış formdur (TÜİK, 2007b: 111). Form dört bölümden oluşmuştur:

- Bölüm 1: Bildirime konu olan adrese ilişkin İl adı, ilçe adı, ilk kademe belediyesinin adı, bucak adı, köy adı, mahalle adının yazıldığı bölümdür (TÜİK, 2007b: 111).
- Bölüm 2: Bu bölümde, Muhtarlık Askı Listesinde bulunan hatalı adresin ve beyan edilen ikamet adresinin bileşenleri yazılmıştır (TÜİK, 2007b: 111). Bu bileşenlerden sonra hata türüne göre formda bulunan üç seçenektan birisi işaretlenmiştir. Bu seçenekler şunlardır:
  - Hanenin iç kapı numarası hatalı ise bir numaralı seçenek işaretlenmiştir.
  - Hanenin dış kapı numarası hatalı ise iki numaralı seçenek işaretlenmiştir.
  - Hane adresinin cadde, sokak adı hatalı ise üç numaralı seçenek işaretlenmiştir.
- Bölüm 3: Bu bölümde beyan eden kişinin adı, soyadı, T.C. Kimlik numarası, imzası ve iletişim bilgileri alınmıştır.

- Bölüm 4: Bu bölümde ilgili görevlilerin kimlik bilgileri ve alan kontrolü sonucunda bu görevlilerin yaptığı inceleme ve sonuçlar yer almıştır. Hatalı Adres Bildirim Formu doldurulduktan sonra yapılan itirazı karara bağlamak üzere kayıt büro görevlileri alan kontrolü yapmıştır. Yapılan kontrol neticesinde yapılan itiraz doğru değil ise başvuru sahibine adresinin doğru olduğu bilgisi verilerek işlem tamamlanmıştır. Ancak itiraz yerinde bulunursa görevliler adres ile ilgili tespitleri forma aktararak itiraz sahibi ile Adres Beyan Formu doldurmuş ve formu kayıtları düzeltmek üzere veri girişine sevk etmişlerdir.

Muhtarlık Askı Sürecinde, muhtarlara da önemli görevler düşmüştür. Bu görevler şu şekilde özetlenebilir:

- Muhtarlık Askı Sürecinde, muhtarlar kendilerine imza karşılığı teslim edilen ve yine askı süresi sonunda geri alınan olan Askı Listeleri'nin güvenliğini sağlamışlardır.
- Askı Süreci boyunca Askı Listeleri ile ilgili gerekli duyuruları yapmışlardır.
- Askı Süreci boyunca Askı Listelerini vatandaşların haftanın her günü görebileceği bir yerde sergilemişlerdir.
- Vatandaşlara, şikâyet konuları ile ilgili bilgi vermiş ve kayıt bürolarına yönlendirmişlerdir.
- Kendilerine verilen eğitimlere katılmışlardır.

Muhtarlık Askı Süreci, ADNKS'nin görüldüğü gibi son aşaması olmuştur. Bu aşamadan sonra ADNKS çalışmaları kapsamında askıya çıkarılan listeler altmış gün sonra toplanarak teslim alınmıştır. Yapılan itirazların tamamı karara bağlanmış ve ADNKS'nin devri için süreç işlemeye başlamıştır.

2.4. ADNKS'nin Devri

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi aşamalarını önceki bölümlerde detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bir önceki bölümde bahsettiğimiz Muhtarlık Askı Süreci'nden sonra Türkiye İstatistik Kurumu'nun ADNKS ile ilgili görevi sona ermiştir. Kurulan sistemin devam ettirilmesi için çalışma TÜİK tarafından 1 Ağustos 2007 tarihinde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne devir edilmiştir. Devir işlemleri tamamlandıktan

sonra ADNKS ile ilgili işlemler ve bu işlemlerin yapılma yöntemleri de değişmiştir. Devir sonrası meydana gelen değişiklikler şunlardır:

- ADNKS İl-İlçe Yürütme Komiteleri'nin görevleri çalışmanın devri ile bitmiştir.
- ADNKS' ye hiç kayıt olmayan, durumları ile ilgili itiraz etmek isteyen vatandaşlarımızın sorunları bağlı buldukları Nüfus Müdürlükleri tarafından çözülmeye başlanmıştır.
- TÜİK İl-İlçe danışmanlarının görevleri çalışmanın devri ile sona ermiştir.
- TÜİK tarafından kurulan Ulusal Adres Veri Tabanı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne devir edilmiştir. Veri tabanı ile ilgili her türlü işletim, kullanım ve yetkilendirme çalışmaları yine Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaya başlanmıştır. Nitekim çalışma devredildikten sonra Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM) UAVT programını tamamen kapatarak buradaki tüm bilgileri kendilerine ait bir başka veri tabanına taşımıştır.
- TÜİK tarafından kullanılan ADNKS eşleştirme (veri giriş) programı yine Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne devir edilmiştir. Veri tabanı ile ilgili her türlü işletim, kullanım ve yetkilendirme çalışmaları yine Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaya başlanmıştır. Nitekim çalışma devredildikten sonra Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü eşleştirme programını tamamen kapatarak buradaki tüm bilgileri kendilerine ait bir başka veri tabanına taşımıştır.
- ADNKS ile ilgili tüm formlar, listeler ve dokümanlar ilgili Yürütme Komitesi kararı ile imha edileceği güne kadar güvenli bir yerde muhafaza altına alınmıştır ve 2009 yılı Ocak ayı sonu itibari ile formlar Yürütme Komiteleri kararı ile imha edilmiştir.
- UAVT'nin devri ile belediyelerce bu program üzerinden verilen yapı ruhsatları, yapı kullanım izin belgeleri, yanan-yıkılan binalar formlarına ilişkin tüm işlemler Nüfus Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü' ne devredilmiştir.
- TÜİK görevlilerine ait ADNKS ile ilgili tüm yetkiler devir işlemleri sonucunda son bulmuştur.

Devir işleminin gerçekleşmesinden sonra yukarıda da görüldüğü üzere sistemle ilgili tüm yetkiler el değiştirmiştir. Sistemin işlerliğinin sağlanması için yetkiler el değiştirse de ilgili kurumlar arası işbirliği devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADNKS VE UAVT'NİN KULLANIMI VE GÜNCELLEĞİNİN SAĞLANMASI: DENİZLİ ÖRNEĞİ

3.1 ADNKS Ve UAVT'nin Denizli İli Genelinde Bulunan Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Kullanımı Ve Güncelliğinin Sağlanması

3.1.1 Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğü

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından kurulmuş olan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 yılı sonunda Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne devir edilmiştir. Devir işlemlerinden sonra vatandaşlarımızın T.C. Kimlik numaraları ile adres bilgilerini eşleştirme görevi Nüfus Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü teşkilatı bünyesinde bulunan Nüfus Müdürlüklerine verilmiştir. Devir işlemlerinin nasıl ve ne şekilde gerçekleştirileceği Adres Kayıt Sistemi Yönetmeliği'nin geçici 1. maddesinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Nüfus Müdürlükleri, ADNKS'nin önemli bir aşaması olan adres ve kimlik bilgilerini eşleştirme görevi ile donatıldığı için ADNKS'yi en etkin ve yoğun biçimde kullanan kamu kurumlarının başında gelmektedir. Sistemin en önemli kullanıcısının, sistem ile ilgili görüşlerinin alınmadığı bir çalışmanın yapılması kabul edilemez. ADNKS'nin Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Kullanımı ve Güncelliği Üzerine Denizli ilinde yaptığımız çalışmada Nüfus Müdürlükleri önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

ADNKS'nin Nüfus Müdürlüklerinde kullanımı, sistemin müdürlüklere yaptığı katkıları ve sistemin müdürlükler açısından aksayan yönlerini tespit etmek amacı ile Merkez ilçe Nüfus Müdürlüğüne sistem ve işleyişi hakkında mülakat yapılmıştır.

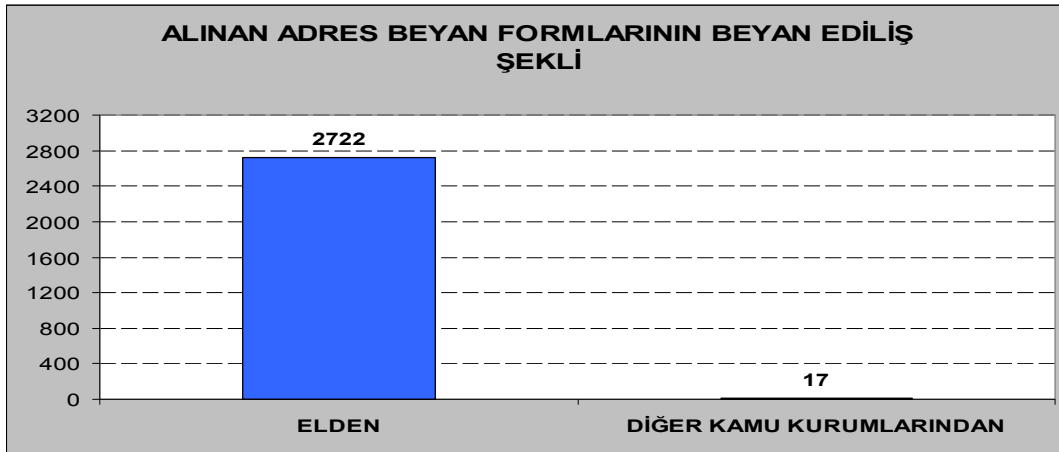
Nüfus Müdürlükleri hakkında elde edilen genel bilgilere değinilmeden önce, müdürlüklerin görev ve sorumluluklarından bahsetmek yararlı olacaktır. İlçe Nüfus Müdürlüklerinin Görevleri Şunlardır:

- Görev çevresi içerisinde nüfus ve vatandaşlık hizmetlerini mevzuat çerçevesinde düzgün bir biçimde yürütmek.

- Nüfus olaylarına ilişkin tutanakların düzenlenmesi, yasalara uygun şekilde aile kütüklerine işlenmesi ve her yılsonunda özel kütük haline getirilmesini sağlayarak muhafaza edilmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.
- Görev çevresindeki nüfus olaylarını izleyip kütüklere geçirilmesini sağlayıcı tedbirleri almak.
- Nüfus olaylarına ait istatistikleri tutmak ve belirlenecek sürelerde İl Nüfus Ve Vatandaşlık Müdürlüğüne ve ilgili diğer kuruluşlara vermek.
- Cezai kovuşturmayı gerektiren halleri ve mutlak butlanla malul olan ya da kanuni şekillere uyulmaksızın yapılmış evlilikleri o yer Cumhuriyet Savcılığına bildirmek.
- Bu yönergede belirlenen esaslara göre kayıt örnekleri veya bilgi vermek
- Devletimizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri uygulamak.
- İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün denetimine ilişkin raporları değerlendirerek gerekli işlemleri mevzuata uygun biçimde zamanında yapmak.
- Nüfus hizmetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için halkla ilişkileri düzenlemek ve halkın bu hizmetlere katkısını sağlamak amacıyla gerekli işlemleri yapmak.
- Nüfus cüzdanı ve uluslararası aile cüzdanı düzenleyip vermek.
- Yasalarla verilen diğer görevleri yapmak.(<http://www.denizli.gov.tr/nufus.html>)

İlçe nüfus müdürlüklerinin görevlerine değinildikten sonra mülakatlar sonunda müdürlükler ile ilgili elde edinilen genel bilgiler açıklanacaktır.

ADNKS'yi en yoğun olarak kullanan kamu kurumlarından biri olan nüfus müdürlüklerinde sistemin işleyişi adres beyan formları sayesinde sağlanmaktadır. Adres bilgileri değişen vatandaşlarımız tarafından ilgili adres değişikliği bağlı buldukları ilçe nüfus müdürlüklerine müracaat ederek adres beyan formu doldurularak bildirilmektedir.

Şekil 3.1 Nüfus Müdürlüğünce Alınan Haftalık Adres Beyan Formlarının Beyan Ediliş Şekli (Kaynak: www.nvi.gov.tr)

Şekil 3.1’de Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğünce alınan haftalık adres beyan formlarının beyan ediliş şekline göre dağılımı incelenmektedir. Şekilden de görüleceği gibi alınan toplam haftalık 2739 adres beyan formunun 2722 adedi vatandaşlarımızca elden teslim edilmekte iken, geriye kalan 17 adet adres beyan formunun ise diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca alınarak Merkez İlçe Nüfus Müdürlüğüne gönderildiği sonucu çıkmaktadır.

ADNKS İle Ulaşılacak İstenilen Hedeflerin Gerçekleşme Durumu: Nüfus Müdürlüğü personeli “ADNKS’den sonra nüfus ve numaralama bilgileri dinamik bir veri tabanında günümüz teknolojilerine uygun olarak tutulmaya başlandığı için Kamu Kurum ve Kuruluşlarının iş yükü azaldığını beyan etmiştir. Özellikle adres ve kimlik bilgilerinin eşleştirilmesinden bu bilgileri kullanarak hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarında iş yükü azalmaya başlamıştır. Bu kurumlara örnek olarak Milli Eğitim Müdürlükleri, Su ve Kanalizasyon hizmeti veren kurumlar, belediyeler verilebilir. Veri tabanlarından elde edilen güncel ve güvenilir bilgiler sayesinde alanda doğrulama, kontrol gibi işlemlerin yapılmasına gerek kalmamış ve iş yükü azalmıştır. ADNKS’den elde edilen güncel veriler ışığında yapılan gerçekçi plan ve programlar sayesinde kamu kurum ve kuruluşlarının kaynakları daha etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığını düşünmektedir.” Örneğin Milli Eğitim Müdürlükleri ADNKS’den elde edilen güncel veriler sayesinde en küçük yerleşim biriminde bulunan zorunlu eğitim çağına gelen çocukların adres bilgilerini tespit edebilmekte ve okul yapımına ihtiyacı bulunan yerleşim birimlerini kolayca tespit edebilmektedir. Ancak ADNKS’den önce bu tespitler için daha fazla kaynak ve iş gücüne ihtiyaç duyulması kaçınılmaz bir durumdur. Yine UAVT sayesinde bir belediye, kolayca sınırları içerisinde bulunan yapıları niteliğine göre sınıflayabilmektedir. Böylece yeni

yerleşim birimlerinin kurulması için en isabetli kararlar verilebilmektedir. Ancak UAVT öncesi bu tespitlerin yapılabilmesi için kaynak ve iş gücüne ihtiyaç duyulması hem zaman kaybına hem de kaynak israfına sebep olmaktadır. “ADNKS ile nüfus kayıtları daha güncel bir şekilde tutulmaktadır.” denilerek sistemden sonra elde edilen nüfus bilgilerinin sistemden önceki nüfus bilgilerinden daha güncel olduğunu ifade etmektedir. Ülkemizde ADNKS öncesinde nüfus sayımları genellikle 5 yılda bir yapılmakta ve sonuçları açıklanmaktaydı. Yani nüfus göstergeleri ülkemizde genellikle 5 yılda bir güncellenmekte idi. Ancak ADNKS ile birlikte nüfus ile ilgili veriler yıllık olarak elde edilebilmekte ve değişimler anında görülmektedir. Bu sayede nüfus verilerinin güncel bir şekilde elde edilmesi ADNKS’den sonra kolaylaşmıştır. ADNKS’den sonra kamu kurumlarının vermiş olduğu hizmetlerin etkiliği ve verimliliği artmıştır. Bu artışa elde edilen güncel ve güvenilir bilgiler sebep olmuştur. ADNKS sayesinde kamu kurumlarının gerek iş yükünün azaldığı gerekse kaynak kullanımında tasarrufların ve verimliliğin sağlandığı sonucu ortaya çıkarılmıştır. Bu durumlar kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetin kalitesini de doğal olarak arttırmıştır. Güncel ve güvenilir veriler sayesinde verilen hizmetin kalite standardı da yükselmiştir. ADNKS, kamu kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği ve koordinasyona olumlu katkı yapmış, işbirliği ve koordinasyonu arttırmıştır.

ADNKS ve UAVT ile Ülkemizdeki adres bilgilerindeki karmaşıklığı gidermiş ve adres bilgilerinde standardı sağlamıştır. Adres bilgilerinde standardizasyon çalışması ülkemizde belki de ADNKS ve UAVT sayesinde gerçekleşen en önemli yeniliklerden birisidir. ADNKS ve UAVT’den sonra ülkemizde tüm yerleşim birimlerinin ve yapıların kapı numaraları verilmiş, her yerleşim birimi ve yapının bağlı bulunduğu mahalle, cadde veya sokak belirlenmiştir. Bu sayede ülkemizde adres bileşenlerinde standart sağlanmıştır. ADNKS’ den sonra güncel ve güvenilir bilgilerin elde edilmesi kolaylaşmıştır.” cümlesi ile sistemin güncel ve güvenilir bilgilerin elde edilmesini kolaylaşmıştır.

ADNKS’ den sonra ülkemizde adres ve nüfus bilgilerinin takibi tek bir merkezden yapılmaya başlanmış ve bu durum nüfus bilgileri ile ilgili birçok konuda kolaylık sağlamaya başlamıştır. Bu sayede nüfus bilgilerinin takibi, güncellenmesi, açıklanması, nüfus bilgileri ile ilgili kararların alınması kolaylaşmıştır.

ADNKS' den E-Devlet uygulaması geliştirilmiş ve daha modern bir yönetim biçimi oluşmaya başlamıştır. Gelişen E-Devlet uygulamaları modern bir yönetim biçiminin ve teknolojik gelişimin göstergesidir.

ADNKS'nin istenilen düzeyde işleyip işlemediği ve bunun sebepleri ile ilgili Nüfus Müdürlüğü personeline soru yöneltilmiştir. Alınan cevapları özetlersek “ Yetkili olmayan kişilerin yerleşim yeri ve diğer adres belgesi talepleri ” ifadesi kullanılarak ilgili adres birimi ile uzaktan yakından alakası olmayan kişilerin adres belgesi talep etmelerinin sistemin işleyişine olumsuz yönde etki etmekte ve nüfus müdürlüklerinin işlerini zorlaştırmaktadır. “Muhtarlıklar tarafından hazırlanması gereken Form-D’lerin zamanında teslim edilmemesi” sistemin işleyişine olumsuz katkı yapmaktadır. Sistemin güncelliğinin sağlanması için önemli bir aşama olan Form-D’lerin zamanında teslim edilmesini sağlamak üzere muhtarlıklara gerekli teknik desteğin verilmesinin yanı sıra konunun önemini ve yapılması gereken adımları içeren eğitim ve toplantıların yapılması şarttır.

Belediyeler ve Özel İdareler tarafından yürütülmesi gereken numaralama ve levhalama çalışmalarının yetersizliği ve yetkili idarelerce yapılması gereken numaralama ve levhalama çalışmalarındaki aksaklıkların sistem üzerine olumsuz etki yaptığı görülmektedir. Ayrıca “UAVT'nin yeterince güncellenmemesi” sistem üzerine olumsuz etki yapmaktadır.

Bunun yanında ADNKS'nin kamuoyuna tanıtımındaki eksiklik ve aksaklıkların, sistem üzerine olumsuz etki yaptığı görülmektedir.

“Şüpheli adres beyan formlarının fazla olması” ifadesi ile vatandaşlar tarafından nüfus müdürlüklerine beyan edilen ve gerçekliği üzerinde şüphe olan adres beyanlarının fazla olmasının sistem üzerindeki etkileri ve gerçekliği üzerinde şüphe olan adres beyan formları sistemin işleyişine olumsuz katkı yapmaktadır. Şüpheli adres beyan formları belirtildiği gibi gerçekliği üzerinde çelişkili durumların bulunduğu daha açık tabirle gerçek olmayan bilgilerin kapsandığı formlardır. Bu formlar özellik okullara öğrenci kayıt dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Gerçek olmayan bilgileri içeren formlar sistemin güncel ve güvenilir bir şekilde işlemesine engel olmaktadır. Bu durum idarenin çeşitli yaptırım uygulama kararları almasına neden olmuş ve gerçek bilgileri içermeyen adres beyan formu sahiplerine idari para cezası uygulaması başlamıştır.

Sistemi doğrudan veya dolaylı olarak kullanan ve güncelleyen personelin eğitim eksiklikleri olduğu ve eğitim eksikliklerinin sistemi olumsuz anlamda etkilediği tespit edilmektedir. Dünyada teknolojik gelişmeler hızlı bir şekilde ilerlemekte ve içerisinde bulunduğumuz çağ bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Ülkemizde ADNKS ve UAVT gerek kurulma aşamasında, gerekse güncelleme aşamasında günümüz teknolojik gelişmeleri ve imkânlarından en üst düzey seviyede faydalanılmıştır. Ancak ADNKS ve UAVT'yi kullanan ve güncelleyen kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personellerin eğitim durumları ve teknolojik değişimlere ayak uydurabilme durumları birbirinden farklılık göstermektedir. Aynı özellikleri taşımayan pek çok personel ADNKS ve UAVT ile ilgili veri tabanlarını kullandığı için bu personellere gerek hizmet içi yani bağlı oldukları kurum tarafından gerekse diğer kurumlardan konu ile ilgili eğitimler verilmelidir. Kurum dışı eğitimleri alanında uzmanlaşmış kişilerin vermesi daha faydalı olabilecek ve bu eğitimleri verecek kurumların belirlenmesi önemli adımların atılmasını sağlayacaktır. Sistemin kuruluşunda büyük emek ve kaynak harcayan TÜİK, eğitim süreci ve sonrasında da başrolü oynamalıdır.

“Kimlik Paylaşım Sistemi'nin içeriğinin dar tutulması sonucunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yeterince destek alınamamasının bir eksiklik olduğu ifade edilmiştir. Kimlik Paylaşım Sistemi (KPS) İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri (NVİ) Genel Müdürlüğü tarafından 25.03.2005 tarihinde kullanıma açılmış ve MERNİS veri tabanındaki bilgilerin diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafında sorgulanmasına, görülmesine izin veren bir veri tabanıdır. Sistemi kullanmak isteyen kamu kurum ve kuruluşları ile NVİ arasında bir protokol yapılmaktadır. Protokol yapılan kurumlar aşağıda belirtilen bilgilere ulaşabilmektedir: (<http://www.nvi.gov.tr>, 2011)

- T.C. Kimlik Numarasına karşılık kişi bilgileri sorgulama
- T.C. Kimlik Numarası ile ilgili kişinin açık kaydındaki kişi bilgileri sorgulanmaktadır.
- Kişi bilgilerine karşılık T.C. Kimlik Numarası sorgulama
- Kişinin adı, soyadı, baba adı, anne adı, doğum tarihi, doğum yeri ve cinsiyeti gibi bazı bilgilerine karşılık T.C. Kimlik Numarası sorgulanmaktadır.
- Nüfusa kayıtlı olduğu yer bilgilerine karşılık kimlik bilgileri sorgulama
- Nüfus Kayıt Örneği Sorgulama

- T.C. Kimlik Numarasına veya nüfusa kayıtlı olduğu yer bilgilerine karşılık Nüfus Kayıt Örneği olaylı veya olaysız olarak sorgulanabilmektedir.
- Kişi Kayıt Örneği,
- Kişinin ailesini de içeren Aile Kayıt Örneği,
- Kişinin ailesi, anne, baba ve kardeşlerini de içeren Nüfus Aile Kayıt Örneği

Tüm bu sorgulamaların içerisinde kişilerin adres bilgilerini sorgulama ya da adres beyan formu alma gibi sorgulamaların olmayışı bir eksikliktir ve KPS'nin içeriğinin dar tutulması sonucunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yeterince destek alınamamakta ve bu durum sistemi olumsuz olarak etkilemektedir.

3.1.2 İl Özel İdaresi

TÜİK tarafından oluşturulan ADNKS, 2007 yılında yetkili idarelere devir edilmiş ve sistemin önemli bir diğer kısmı olan UAVT kullanma yetkileri köy sınırları içerisindeki alanlar için il/ilçe özel idare müdürlüklerine, belediye sınırları içerisindeki alanlar için ise il/ilçe/belde belediyelerine verilmiştir.

İl/ilçe özel idare müdürlükleri özellikle sistemin kuruluş aşamasında sistemin önemli bir ayağı olan köy sınırları içerisindeki numaralama, levhalama ve ilgili çalışmaları UAVT'ye aktarma sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu nedenle sistemin işleyişini, kuruluşunu ve şu anki durumu hakkında önemli bilgilere sahip il/ilçe özel idare müdürlüklerini ADNKS ile yapılan bir çalışmada kapsam dışı tutmak düşünülemez.

İl/İlçe özel idare müdürlüklerinin ADNKS' deki yeri ve sistemi kullanım biçimine göre hazırlanan ADNKS İşlerlik Soru Formu aracılığı ile il/ilçe özel idare müdürlükleri hakkında genel bilgiler elde edilmesi, ADNKS' nin kurumlarına yaptığı katkılar ve sistemin aksayan yönleri hakkında görüş alınması amaçlanmıştır.

ADNKS' nin İl/İlçe Özel İdare Müdürlüklerinde kullanımı, sistemin müdürlüklere yaptığı katkıları ve sistemin müdürlükler açısından aksayan yönlerini tespit etmek amacı ile Denizli İl Özel İdaresi personeli ile mülakat yapılmıştır.

İl Özel İdaresi Ve İlçe Özel İdare Müdürlükleri hakkında genel bilgiler vermek gerekirse eğer, ilçe özel idare müdürlükleri hakkında elde edinilen genel bilgilere değinilmeden önce il özel idaresi ve ilçe özel idare müdürlüklerinin görevleri hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır. İlçe özel idare müdürlüklerinin görevleri şu şekilde özetlenebilir: (<http://www.adakli.gov.tr/>)

- Yatırım Hizmetleri yapmak
- Bayındırlık Hizmetleri yapmak
- Spor ve kültürel hizmetleri yapmak
- Eğitim alt yapı ve fiziki yapı hizmetleri yapmak
- Köy hizmetleri ile ilgili yatırım hizmetleri yapmak
- Kanalizasyon, içme suyu ve sulama hizmetleri yapmak.
- Köy kamu mallarının bakım onarım ve tadilat hizmetlerini yapmak
- İlk Öğretim hizmetleri ile ilgili yatırım, transfer ve cari harcamalar yapmak (Taşıma, Yakacak, Okul binaları tamir ve bakım hizmetleri gibi)
- Köy, kasaba ve mahalle muhtarlarının maaş ve ödeneklerini temin etmek ve ödemelerini yapmak.
- İlçe Özel İdare ve Kaymakam Konutu, tamir bakım, onarım gibi ihtiyaçları karşılamak.

İl Özel İdaresi'nin görev ve sorumlulukları ise şunlardır: (<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/>)

- Sağlık, Gençlik ve spor, tarım, sanayi ve ticaret: Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları: ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,
- İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma: orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir.

İl özel idaresi ve ilçe özel idare müdürlüklerinin görev ve sorumlulukları hakkında verilen bilgiden sonra ADNKS İşlerlik Soru Formu vasıtası ile elde edilen genel bilgilere değinilecektir.

i. ADNKS İle Ulaşılmak İstenilen Hedeflerin Gerçekleşme Durumu

İl Özel İdaresi personeli ile yapılan mülakatta personel “ADNKS’den sonra numaralama ve levhalama çalışmalarını yapacak kurumların görev tanımı net olarak yapılmış ve bu konudaki karmaşıklık ortadan kalkmıştır.“ ADNKS’ den sonra kimlik ve adres bilgileri arasındaki uyumsuzluk ortadan kalkmıştır.“ ADNKS’ den sonra ülkemizde kimlik ve adres bilgileri arasında uyumsuzlukların ortadan kalktığı tespit edilebilmektedir. Ancak kimlik ve adres bilgileri arasında uyumsuzluğun tamamen ortadan kalkması için zamana ve bilince ihtiyaç vardır.ADNKS’ den sonra adres tespiti ve numaralama işlemleri kolaylaşmıştır UAVT ile güncel bir adres veri tabanı oluşturulmuş ve imara aykırı yapılar ve kayıt dışı binalar kayıt altına alınmıştır.“ ADNKS ile başta nüfus müdürlükleri olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliği artmıştır.” ifadesiyle ADNKS’nin kamu kurum ve kurumları arasındaki işbirliği ve koordinasyona yaptığı olumlu katkılar ve sistemin kamu kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliğini ve koordinasyonu arttırdığı sonucu ortaya çıkmıştır.

ADNKS ve UAVT ile ülkemizde adres bilgilerindeki karmaşıklık giderilmiş ve adres bilgileri standart bir hal almıştır.“ “ADNKS ile güncel ve güvenilir bilgilerin elde edilmesi kolaylaşmıştır.“ ifadesi ile sistemden sonra nüfus, demografi, konut vb. ile ilgili bilgilerin elde edilmesi kolaylaşmıştır.

ADNKS'den sonra adres ve nüfus bilgilerinin tek bir merkezden takip edilmesi sağlanmıştır. ADNKS ile E-Devlet uygulaması geliştirilmiş ve daha modern bir yönetim biçimi oluşmaya başlamış ve ADNKS’nin E-Devlet uygulamalarına olumlu katkı yaptığı, uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Son olarak il özel idaresi personeli ADNKS’ den sonra yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgeleri, yanan-yıkılan binalara ilişkin düzenlemeler UAVT kullanılarak verildiği için verilen hizmetin etkinliği ve verimliliği arttığını beyan etmiş ve UAVT kullanılarak düzenlenmeye başlanılan yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgeleri, yanan-yıkılan bina

formları sayesinde verilen kamu hizmetinin etkinliği ve verimliliğinin arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

ii. ADNKS'nin İstenilen Düzeyde İşlememe Sebepleri

“Numaralama ve levhalama çalışmalarındaki eksikliklerin varlığının, sistemin istenilen düzeyde işlememesine sebep olduğunu beyan etmişlerdir”.UAVT' de yapılan güncellemelerin Nüfus Müdürlüğü tarafından anında görülememesi durumu sistemin işleyişini olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir.

“UAVT ve Numaralama ile ilgili personelin sayısının yetersiz olduğunu bu yüzden yeteri kadar alan kontrolü yapamadıklarını beyan etmişlerdir.

“Numaralama ve UAVT işi ile görevli personelin eğitim eksikliği olduğunu bununla beraber numaralama ve UAVT işi ile görevli personelin bu işler dışında çok işlerle de muhatap olmalarından dolayı ayrıca konu ile ilgili eğitim eksikliklerinin sistemin işleyişini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

ADNKS'nin ve UAVT'nin kamuoyunda tanıtımındaki eksikliklerin varlığı ve bu eksikliklerin sistemin işleyişı üzerine olumsuz etkileri olduğunu beyan etmişlerdir.

Numaralama ve levhalama çalışmaları ile ilgili aksaklıkların muhtarlar ve vatandaşlar tarafından zamanında bildirilmemesi durumunun, sistemin istenilen düzeyde işlememesine sebep olduğunu göstermektedir.

Numaralama ve UAVT işine yeterince önem verilmemesi sistemin istenilen düzeyde işlememesine sebep olmaktadır.

Son olarak Numaralama Yönetmeliği'ndeki eksiklikler sistemin istenilen düzeyde işlememesinin sebeplerinden biri olduğunu ortaya çıkarmıştır.

3.1.3 Denizli Defterdarlığı Ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı

Vermiş olduğu kamu hizmeti içerisinde adres bileşenlerini ve kimlik bilgilerini kullanan bir başka kamu kurumu da Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı'dır. Defterdarlığın ve vergi dairesi başkanlıklarının görev ve sorumlulukları şunlardır:

Defterdarlık, İl düzeyinde bütçe gelirlerinin toplanması,yapılan harcamaların muhasebeleştirilmesi,Devlete ait taşınır ve taşınmaz malların yönetimi, genel bütçeye dâhil kurumlara hukuk danışmanlığı ve muhakemat görevlerini ve Bakanlıkça verilen diğer görevleri birimleri aracılığıyla yerine getirme görevlerini yapmaktadır. (<http://www.maliye.gov.tr/defterdarliklar/denizli/birimler/defterdar.htm>)

Vergi Dairesi Başkanlığı ise, gelir politikalarını, en iyi hizmet anlayışı içinde, şeffaflık, hesap verilebilirlik, dürüstlük, katılımcılık, verimlilik, etkililik, mükellef ilkeleri çerçevesinde, adalet ve tarafsızlıkla uygulamak suretiyle: kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli geliri çağdaş vergileme prensipleri çerçevesinde en az maliyetle toplamak ve mükelleflerin vergi yasalarına gönüllü uyumunu sağlamak: vergi mükellefleri ile olan ilişkileri karşılıklı anlayış ve güven esasına uygun olarak geliştirmek görevlerini yürütmektedir. (<http://www.Denizlivdb.gov.tr>)

Çalışmanın ana gayesi, ADNKS'yi kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini ADNKS İşlerlik Soru Formu vasıtası ile almak olmuştur. Ancak aşağıdaki sebeplerden dolayı Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı'nda mülakat yapılmamıştır:

- Sistemden elde edilen verilerin VUK (Vergi Usul Kanunu) gereğince asıl bilgi niteliğinde olmaması
- Mükellefler tarafından beyan edilen adreslerin, ADNKS ve UAVT verileri yerine gerçek adres bilgisi olarak kullanılması.
- Sistemden elde edilen bilgilerin yardımcı veri niteliğinde olması.

Sayılan bu nedenlerden dolayı Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı'nda ADNKS İşlerlik Soru Formu uygulaması alan uygulaması yapılmamış ve bilgiler Vergi Dairesi Müdür Yardımcıları ve diğer görevli personel ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler ise aşağıda özetlenmiştir:

Kullanılan Veri Tabanlarında Yardımcı Veri Olarak ADNKS ve UAVT Verileri: Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı'nda kullanılan VEDOP (Vergi Dairesi Otomasyon Programı) ve benzer veri tabanı bilgileri, ADNKS ve UAVT kurulduktan sonra KPS protokolü ile birlikte içerik açısından zenginleştirilmiştir. Bu zenginleştirilme sayesinde yetkili kullanıcı bir mükellefin kimlik numarasını, nüfus

cüzdanı bilgilerini ve ADNKS adresini görebilme ve sorgulayabilme imkânına sahip olmuştur. Bu imkan ile birlikte Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı mükellefleri ile ilgili güncel verilere ulaşma olanağına sahip olmuştur.

Mükelleflere Yapılan Tebligatlarda ADNKS Verilerinin Kullanımı: Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından mükelleflere yapılan tebligatlar halen Tebligat Kanunu ve VUK' da belirtilen kıstaslara göre yapılmaktadır. Yani mükellefin beyan etmiş olduğu adres bilgileri birincil önceliktedir. Ancak beyan edilen adres bilgilerinde mükellefe ulaşılamaması durumunda ADNKS verileri kullanılarak mükelleflere ulaşılmaya çalışılmaktadır. ADNKS verileri kullanılarak yaklaşık %70 oranında bir başarı sağlanmış ve mükelleflere ulaşılmıştır.

Mükellef Bilgilerinin Güncellenmesinde ADNKS Verilerinin Kullanımı: MTV (Motorlu Taşıtlar Vergisi) ödemelerinde ADNKS verileri kullanılmaya başlanmış ve mükellef bilgileri ADNKS verilerine göre güncellenmiştir ve bu güncelleme çalışmaları halen devam etmektedir. Ayrıca mükelleflerin kimlik bilgileri sorgulanarak ölü ya da sağ olup olmadığı tespiti yapılmış ve ölü gözüken mükelleflerin bilgileri re'sen güncellenmiştir.

ADNKS Verileri Sayesinde Hizmetin Etkinliği ve Verimliliğinin Artması: ADNKS verileri Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı birimlerinde kullanılmaya başlandıktan sonra yetkililer tarafından verilen hizmetin kalitesinin, etkinliğinin ve verimliliğinin artmış olduğu görüşü ortaya konmuştur. Ayrıca veriler sayesinde zamandan ve kaynaktan tasarruf sağlandığı da ifade edilmiştir.

Veri Tabanlarının İşletiminde Yaşanan Sorunlar: Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından kullanılan veri tabanlarında belirlenemeyen ve tespit edilemeyen sebeplerden dolayı ADNKS verilerine ulaşmada problemler yaşanmaktadır. Bu durum sistemin tam olarak kullanılmasına ve verimli bir şekilde işlemesine olumsuz yönde etki etmektedir.

Sistemin Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sistemin istenilen düzeyde işlemediği görüşü beyan edilmiştir. Bu durumun sebeplerinden ilki ADNKS' nin kamuoyuna yeterli ve etkin bir şekilde tanıtılmaması olarak ifade edilmiştir.

ADNKS ve UAVT'nin Genç Oluşu: Denizli Defterdarlığı ve Denizli Vergi Dairesi Başkanlığı yetkililerince ortaya koyulan bir diğer görüş ise sistemin istenilen düzeyde işlememe sebeplerinden birinin de zaman faktörü olduğudur. Yetkililere göre ADNKS henüz genç bir sistemdir ve istenilen düzeyde işlemesi için önünde uzun zaman vardır. Sistemin kullanımı ve güncelliği, üzerinden geçen zamanla kazanılan tecrübeler sayesinde daha da iyi olacaktır görüşü ifade edilmiştir.

3.1.4 Denizli İl Emniyet Müdürlüğü

Denizli İl Emniyet Müdürlüğü Teşkilatı, vermiş olduğu kamu hizmeti nedeni ile ADNKS ve ondan elde edilen verileri kullanan bir kamu kuruluşudur. Türk Polis Teşkilatı Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan günümüze kadar sürekli olarak hizmetlerini yerine getirmek için aralıksız olarak çalışmaktadır. Kurumun görevleri 2259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Yasası'nda ayrıntılı bir biçimde belirtilmiştir. Teşkilatın görevleri şu şekilde özetlenebilir:

Adli Görevler: Suç soruşturmaları, Emniyet Teşkilat Kanununda yer alan temel prensiplere uygun olarak, yetkili adli makamların talimatları doğrultusunda yapılır. Kamu düzenini bozucu bir suç işlendiğinde adli polis delilleri toplamak, suçu işleyen şahısları yakalamak, Cumhuriyet Savcısı adına soruşturmayı yürütmek ve suçluları adalete teslim etmekle yükümlüdür. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 2. maddesi 6. bendinde de polisin adli görevi belirtilerek "İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak" diye belirtilmiştir.

İdari Görevler: Teşkilatın idari görevleri: önleyici, koruyucu ve yardım edici görevleri yapmak için suç oluşturan unsurları göz önüne alarak o mahalde merkez, karakol, nokta, devriye ve motorlu ekipler kurulmasını kapsar. Yurt içine zararlı kişi ve maddelerin girmemesi için giriş kapılarında gerekli kontrolleri yapar, umuma açık yerlerde suçların oluşmaması için tedbirler alır. Ruhsatsız silahları yakalamak için aramalar yapar, genel ahlaka uygun olmayan hareketleri önler. Açılması izne bağlı yerlerden izinsiz açılanları kapatır. Halkı rahatsız edici hareketlerin olmamasını sağlar. Toplu hareketlerin, gösteri yürüyüşlerinin, grevlerin kanun içerisinde devamını sağlar, sarhoş, alil ve acizlerin yardımına koşar, terk edilmiş çocukların ilgili müesseselere yerleştirilmesine dair

hizmetleri yapar. Sinema, tiyatro gibi yerlerdeki toplu çıkışlarda suçların oluşmasını önler ve bunun dışındaki diğer önleyici zabıta hizmetlerini görür.

Denizli İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde yetkili kişiler ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir.

Denizli İl Emniyet Müdürlüğü'nde bilgiler İl Emniyet Müdür Yardımcısı, Pasaport Şube Müdürü, Asayiş Şube Müdürü, çeşitli karakol amirleri ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında ADNKS verilerinin Denizli İl Emniyet Müdürlüğü'nde kullanımı şu şekildedir:

Emniyet Müdürlüğünde Kullanılan Veri Tabanlarında Yardımcı Veri Olarak Kullanımı: Denizli İl Emniyet Müdürlüğü'nde kullanılan POL-MER ve SAM Projesi veri tabanlarında vatandaşlarımıza ait bazı bilgiler bulunmakta olup, veri tabanlarındaki bilgiler ADNKS kurulduktan sonra, buradan elde edilen bilgiler ile desteklenmektedir. İlgili veri tabanları Asayiş Şube Müdürlüğü, Çocuk Polisi ve Polis merkezleri tarafından kullanılmaktadır.

Trafik Tescil İşlemlerinde ADNKS'nin Kullanımı: Trafik tescil işlemleri yani plaka ya da araç ruhsatı alma işlemleri İl Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki Trafik Tescil Şube Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Herhangi bir vatandaşımız plaka almak yada ruhsat almak amacı ile Şube Müdürlüğüne başvurduğunda kendisinden adres bilgileri istenmektedir. ADNKS' den sonra bu işlemler için şube müdürlüğünde vatandaşın ADNKS adresleri esas alınarak hizmet verilmeye başlanmıştır. Vatandaşlarımızın ADNKS adresleri başka bir il yada ilçede kayıtlı ise hizmeti almaları için bağlı buldukları trafik tescil şube müdürlüklerine yönlendirilmekte ve işlemleri yapılmamaktadır.

Trafik Cezalarının Gönderilmesinde ADNKS'nin Kullanımı: Herhangi bir trafik suçu işleyen vatandaşlarımıza yasaların öngördüğü şekilde maddi veya daha farklı şekillerde trafik cezaları uygulanmaktadır. Uygulamanın bir türü de trafik suçu işleyen vatandaşlarımızın tespit edildikten sonra adreslerine ceza makbuzunun gönderilmesidir. Bu durumlarda İl Emniyet Müdürlüğü ADNKS verilerini kendi veri tabanlarında yardımcı veri olarak kullanmaya başlamıştır. Verilerin tam olarak ADNKS tabanlı kullanılması için tescil adreslerinin güncellenme işlemleri devam etmektedir.

Şüpheli Adres Beyan Formlarının Kontrolü: İlçe nüfus müdürlükleri tarafından alınan adres beyan formlarının bazı durumlarda alanda kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu durumlara örnek olarak beyan edilen hane adresinde kayıtlı farklı fertlerin yaşaması durumudur. Bu gibi durumların kontrolü için nüfus müdürlüklerinde yeterli personel ve imkan bulunmamaktadır. Durumları kontrolü emniyet teşkilatı sayesinde sağlanmaktadır. Her ay sonunda Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla alanda kontrolü gereken adres bilgileri sorumluluk alanlarına göre karakollara gönderilmektedir. Karakollarda görevli personel tarafından ilgili haneler tek tek kontrol edilmekte ve durumları ilçe nüfus müdürlüklerine bildirilmektedir. Bahsedilen bu durumdan İl Emniyet Müdürlüğü' nün yalnızca ADNKS' den kullanıcı olarak faydalanmadığı aynı zamanda sistemin güncelliğinin sağlanması için de görev aldığı anlaşılmaktadır.

Diğer Birimlerde ADNKS'nin Kullanımı: İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde bulunan İstihbarat, Kaçakçılık, Organize İşler, Narkotik, Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri de ADNKS verilerinden faydalanmaktadır. Ancak ilgili birim görevlileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde kullanım çeşitleri ve amaçları gibi sorulara gizlilik nedeni ile cevap alınmamıştır.

Sistemin İstenilen Düzeyde İşlememe Sebepleri İle İlgili Görüşler: İl Emniyet Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde, ADNKS' nin istenilen düzeyde işlememe sebepleri şu şekilde özetlenmiştir:

Sistemin Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: Denizli İl Emniyet Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sistemin istenilen düzeyde işlemediği görüşü beyan edilmiştir. Bu durumun sebeplerinden ilki ADNKS' nin kamuoyuna yeterli ve etkin bir şekilde tanıtılmaması olarak ifade edilmiştir.

Zaman Faktörü: Denizli İl Emniyet Müdürlüğü yetkililerince ortaya koyulan bir diğer görüş ise sistemin istenilen düzeyde işlememe sebeplerinden birinin de zaman faktörü olduğudur. Yetkililere göre ADNKS henüz genç bir sistemdir ve istenilen düzeyde işlemesi için önünde uzun zaman vardır. Sistemin kullanımı ve güncelliği, üzerinden geçen zamanla kazanılan tecrübeler sayesinde daha da iyi olacaktır görüşü ifade edilmiştir.

3.1.5 Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı

Verdiği kamu hizmetlerinde adres bileşenlerini yoğun olarak kullanan bir başka kamu kurumu da Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı'dır. Adliye teşkilatı ve cumhuriyet başsavcılıkları ülkemizde suçlar hakkında kovuşturma, soruşturma ve yargılama görevlerinin yanı sıra icra işlemleri, bilirkişi hizmetleri gibi görevleri de yerine getirmektedir. Bütün bu görevleri yerine getirirken de adres bileşenleri yoğun olarak kullanılmaktadır.

ADNKS ve UAVT'nin Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Kullanımı ve Güncelliği Üzerine Denizli İli Genelinde Bir Çalışma adlı araştırmamızda sistemi doğrudan yada dolaylı olarak kullanan ve güncelleyen kamu kurum ve kuruluşlarına ADNKS İşlerlik Soru Formu uygulanmaya çalışılmış ve çalışmamıza konu olan bilgilerin istatistiksel veri halinde derlenmesi amaçlanmıştır. Ancak aşağıdaki nedenlerden dolayı Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı'nda mülakat yapılamamıştır:

- Adliye teşkilatında anket çalışması yapmanın uzun ve zaman alıcı bürokratik işlemlere gerek duyması.
- Yapılan ön görüşmeler neticesinde ADNKS'nin doğrudan değil dolaylı olarak kullanılması.

Sayılan bu nedenlerden dolayı Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı'nda bilgiler yetkililer ile yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiş ve derlenmiştir.

Kullanılan Veri Tabanlarında Yardımcı Veri Olarak Kullanımı: Ülkemizdeki tüm adliye teşkilatlarında UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) adlı bir veri tabanı kullanılmaktadır. UYAP adalet hizmetlerinin hızlı, güvenilir, etkin ve ekonomik olarak yürütülmesi için yüksek yargı organları ve yargı için bilgi temininde vazgeçilmez özellikte bulunan kurumlar da sisteme dahil edilerek, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilatı ile birlikte tüm mahkemeler, Cumhuriyet başsavcılıkları ve icra dairelerini içine alacak şekilde oluşturulmuş Türkiye geneli için geniş bir bilgisayar ağı projesidir. Kısaca tanımı ve kapsamı verilen UYAP veri tabanında ADNKS' den sonra elde adres bilgileri, kimlik bilgileri gibi veriler yardımcı veri niteliğinde kullanılmaktadır.

Tebliğat, Celp, vb... gönderiminde ADNKS'nin Kullanımı: İcra Müdürlüklerinde görevli personeller, Yazı İşleri Müdürleri ile yapılan görüşmeler neticesinde tebliğat, celp, vb... gibi adli konuları içeren gönderiler için ADNKS' den alınan adres bilgileri yardımcı veri olarak kullanılmaktadır. Yani ADNKS adresleri bazlı bir gönderim sistemi henüz mevcut olmayıp, ADNKS adres bileşenleri UYAP içerisinde yardımcı veri olarak kullanılmakta ve tebliğatlar: Tebliğat Kanunu'na göre yapılmaya devam etmektedir.

Şüpheli Adres Beyan Formlarının Kontrolü: İlçe nüfus müdürlükleri tarafından alınan adres beyan formlarının bazı durumlarda alanda kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu durumlara örnek olarak beyan edilen hane adresinde kayıtlı farklı fertlerin yaşaması durumudur. Bu gibi durumlarda Cumhuriyet Başsavcılığı, karakollara sorumluluk alanlarında olan ve adres bilgileri alanda kontrol edilecek haneleri bildirmekte ve kontrolünün yapılmasını sağlamaktadır. Bu durumdan Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yalnızca ADNKS' den kullanıcı olarak faydalanmadığı aynı zamanda sistemin güncelliğinin sağlanması için de görev aldığı anlaşılmaktadır.

Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde, ADNKS'nin istenilen düzeyde işlememe sebepleri şu şekilde özetlenmiştir;i)Sistemin Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Denizli Adliye Teşkilatı yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sistemin istenilen düzeyde işlemediği görüşü beyan edilmiştir. Bu durumun sebeplerinden ilki ADNKS'nin kamuoyuna yeterli ve etkin bir şekilde tanıtılmaması olarak ifade edilmiştir.

3.1.6 Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü

Adres bileşenlerini verdiği hizmetlerde kullanan bir diğer kurum Türk Telekom İl Müdürlüğü'dür. Türk Telekom, hisselerinin tamamı Hazine'ye ait bulunmakta iken, Bakanlar Kurulu'nun 25.07.2005 tarih ve 2005/9146 sayılı "Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi (Türk Telekom)'nin %55 Oranındaki Hissesinin Blok Olarak Satışına İlişkin Nihai Devir İşlemlerine Dair Karar'ın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar"ı uyarınca, %55 oranındaki hissesinin blok satışıyla özelleştirilmiş bulunmaktadır. Türk Telekom, 406 sayılı Kanun ve özel hukuk hükümlerine tâbi bir anonim şirket olup, hisse devir işlemleri tamamlanarak özelleşmiş bulunmakta ve dolayısıyla kamu kurum ve kuruluşlarına uygulanan mevzuat Türk Telekom'a uygulanmamaktadır. Şirketin %55' i

Oger Telekom'a, %30'u Hazine Müsteşarlığı'na ve %15' i halka açık olmak üzere özel kişilere aittir. (<http://www.turktelekom.com.tr>)

Türk Telekom ülkemizde ve Denizli ili içerisinde şu hizmetleri sunmaktadır:

- Ses Hizmetleri (Telefon, çağrı tamamlama, bilgi ve eğlence vb...)
- Yakınsama Hizmetleri (Videofon, TT WiRO Yurt Dışından Arama Servisi)
- Data ve Geniş Bant Hizmetleri (Web alanı ve sunucu barındırma, veri depolama ve yedekleme vb...)
- İnternete erişim hizmetleri (TTNet, ADSL vb...)

Müdürlük tarafından verilen hizmetlere bakıldığında, verilen hizmetleri gerçekleştirmek için adres bileşenlerinin önemli bir kaynak olduğu görülebilmektedir.

Adres ve nüfus bileşenlerini verdikleri kamu hizmetlerinde doğrudan ya da dolaylı olarak kullanan, sistemin işleyişinin devamını sağlayan kamu kurum ve kuruluşlarına ADNKS ile ilgili olarak görüşlerini alma amacıyla ADNKS İşlerlik Soru Formu uygulanması çalışmanın ana gayesi olmuştur. Ancak Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü'nde bulunan Müşteri İlişkileri Müdürlüğü ve Bilgi İşlem Müdürlüğü ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda Türk Telekom İl Müdürlüğü'nün sistemin etkin bir kullanıcısı olmadığı ve sistemden tam olarak faydalanamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle Türk Telekom İl Müdürlüğü' ne ADNKS'nin kullanımı ve güncelliği üzerine yapılan çalışmamızda yetkili birim ve kişiler ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir.

Türk Telekom İl Müdürlüğü'nde ADNKS'nin kullanımı ve güncelliğinin sağlanması için yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

Abone Bilgilerinin Güncellenmesi: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü internet ve telefon hizmeti verdiği gerçek kişilerin abonelik bilgilerini ADNKS' ye uygun hale getirmek amacı ile güncelleme çalışmaları yapmaktadır. Yapılan çalışma Denizli İl Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen T.C. Kimlik numarası güncelleme işlemidir. Ancak bu güncelleme İl Müdürlüğüne genel müdürlük tarafından gönderilen blok listeler vasıtası ile yapılmakta, ayrıca İl Müdürlüğü tarafından bir çalışma yapılmamaktadır.

Adres Beyan Formu Alma İşlemi: İl müdürlüğü adres bilgilerinde herhangi bir eksiklik ya da değişiklik olan aboneleri için Adres Beyan formu alma işlemi uygulamasını

kullanmamakta olup, abonelerini adres bilgileri için Denizli Belediyesine yönlendirmektedir. Bu açıdan bakıldığında kurum sistemin işleyişine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır.

Şüpheli Alacakların Tahsili İçin ADNKS'den Faydalanma: Telefon veya internet hizmeti bedellerini ödememekte ısrar eden veya adres bilgilerini değiştiren gerçek kişilerin adres bilgilerini tespit etmek için henüz ADNKS verilerinden yardımcı veri olarak faydalanmaktadır. Kişilerin adres bilgilerini İl Müdürlüğü olarak sorgulayamamakta ve ilgili bilgileri genel müdürlük vasıtası ile elde etmektedir. Görüleceği üzere bu konuda da sistemi dolaylı olarak kullanmaktadır.

Kaynakların Etkin Kullanımı ve Hizmetin Verimliliği: Yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde Türk Telekom İl Müdürlüğü sistemden dolaylı olarak faydalansa bile bu durumun şirketin vermiş olduğu hizmetin kalitesini ve verimliliğini arttırdığı, kaynakların kullanımında etkinlik ve tasarrufluluğu saptadığı görüşü ortaya konmuştur.

Kurumlar Arası İşbirliğini Arttırma: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü yetkilileri ADNKS' den sonra başta il belediyesi ve nüfus müdürlükleri olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliğinin arttığını ve bunun müdürlüklerine olumlu katkılar sağladığı görüşünü beyan etmiştir.

Sistemin İstenilen Düzeyde İşlememe Sebepleri İle İlgili Görüşler: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde, ADNKS' nin istenilen düzeyde işlememe sebepleri şu şekilde özetlenmiştir:

Sistemin Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sistemin istenilen düzeyde işlemediği görüşü beyan edilmiştir. Bu durumun sebeplerinden ilki ADNKS' nin kamuoyuna yeterli ve etkin bir şekilde tanıtılamaması olarak ifade edilmiştir.

Zaman Faktörü: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü yetkililerince ortaya koyulan bir diğer görüş ise sistemin istenilen düzeyde işlememe sebeplerinden birinin de zaman faktörü olduğudur. Yetkililere göre ADNKS henüz yeni bir sistemdir ve istenilen düzeyde işlemesi için önünde uzun zaman vardır. Sistemin kullanımı ve güncelliği, üzerinden geçen zamanla kazanılan tecrübeler sayesinde daha da iyi olacaktır görüşü ifade edilmiştir.

Yaptırımların Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: Türk Telekom Denizli İl Müdürlüğü yetkililerince sistemin istenilen düzeyde işlememesinin bir diğer nedeninin sistem ile ilgili yaptırımların kamuoyuna yeterince ifade edilmemesi ve sistemin geçmiş ve günümüzdeki durumunun etkin bir şekilde kamuoyuna tanıtılmaması olmuştur.

3.1.7 TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü

ADNKS ile doğrudan ilişki olan ve sistemin kuruluş aşamasını tek başına tamamlamış olan Türkiye İstatistik Kurumu, araştırmamızda da yer alması gereken bir diğer kamu kurumu olmuştur. TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü' nün görevleri şunlardır:

- Resmi İstatistik Programı kapsamında belirlenen istatistikî faaliyetlerin sorumluluk alanı içerisinde yürütülmesini ve uygulanmasını sağlamak
- Ülkenin ekonomi, sosyal, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji alanları ile gerekli görülen diğer alanlardaki istatistikleri derlemek, değerlendirmek, analiz etmek, yayımlamak, resmi istatistik sonuçlarının bilimsel ve teknik açıklamalarını yapmak için Bölge Müdürlüğü sınırları içerisindeki görevlerini yapmak
- Bölge Müdürlüğü sorumluluk alanında bulunan kamu kurum ve kuruluşlarından ya da bireysel kullanıcılarından gelen istatistikî bilgi taleplerini karşılamak.
- Kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsenen temel ilkeler çerçevesinde, Kurumun belirlenen orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını sorumluluk sınırları içerisinde uygulamak ve yürütmek.

TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü'nde ADNKS ile ilgili bilgiler Bölge Müdürlüğünde çalışan yetkili personeller ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir.

TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü tarafından ADNKS ve UAVT verilerinin kullanımı şu şekildedir:

Alan Çalışmalarında ADNKS ve UAVT Verilerinin Kullanımı: TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü, yukarıda sayılan görevlerini yerine getirmek için sorumluluk alanı içerisinde istatistikî verileri toplamak için kültürel, sosyal, ekonomik vb. konularda anket çalışmaları yapmaktadır. Yapılan anket çalışmaları hane, işyeri yada kamu kurum ve kuruluşları bazlı olmaktadır. Özellikle hane bazlı anket çalışmalarında sorumluluk alanı içerisindeki tüm haneler ya da işyerleri ile görüşme imkânı bulunmadığından örnekleme yöntemi ile belirlenen hane yada işyerleri ziyaret edilmektedir. ADNKS ve UAVT kurulmadan önce,

anket yapılacak örnek hanelerin belirlenmesi için bir cadde ya da sokaktaki tüm haneler çalışmadan önce ziyaret edilir ve çeşitli bilgiler (fert sayısı, adres bileşenleri vb.) derlenerek kurum başkanlığına gönderilir, bu bilgiler içerisinde de örnek hanelerin seçilme işlemleri tamamlanmaktaydı. Bu uygulama blok tarama olarak adlandırılmaktaydı. Blok tarama uygulaması gerek iş yükü gerekse kaynak ve zaman kaybı açısından külfetli bir çalıma olmuştur. ADNKS ve UAVT kurulduktan sonra TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü ve diğer bölge müdürlüklerinde blok tarama uygulaması ortadan kalkmış ve anket çalışması yapılacak örnek hanelerin tespiti için ADNKS ve UAVT verileri kullanılmaya başlanmıştır. ADNKS ve UAVT verileri TÜİK Başkanlığı ilgili birimleri tarafından kullanılarak adres çerçeveleri ve örnek haneler belirlenmekte ve belirlenen hane bilgilerinin bölge müdürlüklerine gönderilmesi yöntemi uygulanmaya başlanmıştır. Böylece blok tarama uygulaması için harcanan emek, zaman ve kaynak kaybının önüne geçilmiştir.

İşyeri bazlı araştırmalarda ise özellikle anket çalışması yapılacak ferdi işletmelerin alanda tespit edilememesi durumunda ADNKS ve UAVT verileri yine başkanlık kanalı ile kullanılarak işletme sahibi ferdin adres bilgilerine ulaşılabilme ve ilgili çalışmayı gerçekleştirebilme imkânı ortaya çıkmıştır.

TÜİK Tarafından Kullanılan Veri Tabanları ve Veri giriş Programlarında ADNKS ve UAVT Verilerinin Kullanımı: TÜİK Başkanlığı, bölge müdürlüklerinin sorumluluk alanlarından elde edilen istatistikî verilerin kolayca gönderilebilmesi için günümüz teknolojilerine uygun olarak çeşitli veri tabanları ve veri girişi programları kullanmaktadır. İlgili veri giriş programlarının büyük bir kısmında ADNKS ve UAVT verileri kullanılmaya başlanmıştır. Birkaç örnek ile durum özetlenebilir.

Yıllık İş İstatistikleri çalışmasında, alanda derlenen bilgiler veri giriş programı vasıtası ile kurum başkanlığına gönderilmektedir. Programın başlangıcında ilgili işyerinin adresinin UAVT' ye uygun olarak girilmesi yöntemi uygulanmaya başlamıştır. UAVT' ye uygun adres bilgileri olmayan işyeri bilgilerinin ise ilgili Bölge Müdürlüğü tarafından güncellenmesi zorunlu kılınmıştır. Böylece UAVT ve ADNKS'nin dolaylı olarak kontrolü yapılabilmektedir.

Ölüm İstatistikleri çalışması için kullanılan veri giriş programında ise, ölen ferdin T.C. Kimlik numarası girilerek ilgili ferdin ADNKS ve UAVT' deki bilgilerine ulaşma

imkânı elde edilmiştir. Böylece ilgili verilerin kolayca programa aktarılması sağlanmıştır. Yine aynı çalışmada bebek ölümleri ile ilgili bilgilerin aktarılması esnasında bebeğin anne bilgilerine ADNKS ve UAVT verileri kullanılarak ulaşıma imkânı elde edilmiş ve olası hataları düzeltebilmek için en doğru muhatabın bulunması kolaylaşmıştır.

ADNKS ve UAVT Bilgilerinin Güncellenmesi ve Kontrolü: TÜİK tarafından, ADNKS ve UAVT verilerinin örnek hane ve işyeri bilgilerini belirlemek için kullanıldığını bir önceki bölümde ifade edilmiştir. Belirlenen adreslere, bölge müdürlükleri tarafından görevli personeller gönderilmekte ve anket çalışmaları yapılmaktadır.

Gönderilen personel, alanda çeşitli nedenlerden (gidilen adres alanda yok, gidilen adres hane niteliğinde değil, vb.) dolayı ilgili adresi tespit edemez ise bu durumu Bölge Müdürlüğündeki yetkililere bildirmektedir. Yapılan tüm kontroller sonucunda görevli personelin tespiti doğru ise durum ilgili belediyeye bildirilmekte ve böylece sistemin güncellenmesine dolaylı olarak katkı yapılmaktadır. Ayrıca belediyeler tarafından UAVT kullanılarak verilen yapı ruhsatları, yapı kullanma izin belgeleri ve yanan-yıkılan bina formları her ay sonunda bölge müdürlüklerine gönderilmektedir. Gönderilen formlar, TÜİK görevlilerince kontrol edilerek, eksiklikler ilgili belediyelere bildirilmektedir. Böylece UAVT'nin kullanımı da TÜİK tarafından kontrol edilebilmektedir.

Yine TÜİK tarafından, ADNKS ve UAVT kurulup devir edildikten sonra çeşitli zaman aralıkları ile sistemlerin kontrolü yapılmıştır. İlgili kontrol çalışmaları yine örneklem yöntemi ile belirlenen birimlerde yapılmış, ADNKS ve UAVT kayıtları ile o andaki durum arasında fark olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Görüleceği üzere TÜİK, bölge müdürlükleri vasıtası ile ADNKS ve UAVT' nin doğrudan ve dolaylı olarak kontrolünü ve güncelliğinin sağlanması çalışmalarını yapmaktadır.

Kaynak, Zaman ve İş gücü Tasarrufu: ADNKS ve UAVT verilerinin TÜİK Başkanlığı ve dolayısı ile TÜİK bölge müdürlükleri tarafından kullanılmasından sonra gözle görünür bir şekilde kaynak, zaman ve iş gücü tasarrufu sağlanmıştır ve görüşülen yetkililerce de bu durum açıkça dile getirilmiştir.

UAVT'nin Belediyeler Tarafından Güncel Tutulmaması: ADNKS'nin işlemesi için en önemli faktörlerden birisi de UAVT'nin güncel tutulmasıdır. TÜİK Denizli Bölge

Müdürlüğü tarafından doğrudan ya da dolaylı kontrol çalışmaları neticesinde UAVT verilerinin zamanında güncellenmediği tespit edilmiştir. Bu durumlarda ilgili belediyelere konu ile ilgili bilgi verilmiş ve sistemin güncelliğinin sağlanmasına yardımcı olunmuştur.

Sistemin Kamuoyuna Yeterince Tanıtılmaması: TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sistemin istenilen düzeyde işlememesinin bir diğer sebebi ADNKS'nin kamuoyuna yeterli ve etkin bir şekilde tanıtılmaması olarak ifade edilmiştir.

Zaman Faktörü: TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü yetkililerince ortaya koyulan bir diğer görüş ise sistemin istenilen düzeyde işlememe sebeplerinden birinin de zaman faktörü olduğudur. Yetkililere göre ADNKS henüz genç bir sistemdir ve istenilen düzeyde işlemesi için önünde uzun zaman vardır. Sistemin kullanımı ve güncelliği, üzerinden geçen zamanla kazanılan tecrübeler sayesinde daha da iyi olacaktır görüşü ifade edilmiştir.

3.1.8 Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ADNKS ve UAVT verilerini vermiş olduğu kamu hizmetlerinde kullanan bir diğer kamu kurum ve kuruluşudur. Araştırmamıza Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ADNKS ve UAVT verilerinden Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı vasıtası ile faydalanmaktadır. ADNKS ve UAVT verileri Müdürlüğe has kamu hizmetlerinde etkin olarak kullanılmaktadır. Bu hizmetlere örnek olarak ilköğretim kurumlarına öğrenci kayıtlarının yapılması, zorunlu eğitim yaşına geldiği halde bir öğrenim kurumuna devam etmeyen kişilerin tespiti, yeni yapılacak eğitim kurumlarının yerlerinin ve öğrenim çevrelerinin belirlenmesi örnek olarak verilebilir.

ADNKS ve UAVT verilerinin Denizli Merkez İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde kullanımı hakkında bilgi edinmek ve veri derlemek amacı ile İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün öğrenci kayıt işlemleri ile ilgilenen birimleri ile görüşülmüştür

- ADNKS verilerinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde kullanımından sonra müdürlüklerinin iş yükünün azaldığı,
- ADNKS verilerinin kullanımı sayesinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin kaynaklarının daha etkin ve verimli bir biçimde kullanıldığı,
- ADNKS' den sonra nüfus kayıtlarının daha güncel şekilde tutulduğunun görüldüğü,

- ADNKS ile birlikte İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından verilen kamu hizmetlerinin etkiliği ve verimliliğinin arttığı,
- ADNKS verilerinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde okullara öğrenci kayıt işlemleri için kullanıldığı ve ADNKS verilerinin kullanımından sonra okullara öğrenci kayıt işlemlerini kolaylaştığı,
- ADNKS verilerinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde zorunlu eğitim çağına geldiği halde herhangi bir eğitim kuruluşuna devam etmeyen fertlerin tespit edilme işi kullanıldığı ve ADNKS verilerinin kullanımından sonra zorunlu eğitim çağına geldiği halde herhangi bir eğitim kuruluşuna devam etmeyen fertlerin tespit edilme işinin kolaylaştığı,
- ADNKS verilerinin kullanımı ile elde edilen verilerin güncel ve güvenilir olduğu
- ADNKS verilerinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinde yeni eğitim ve öğrenim birimi yapılacak yerleşim yerlerinin tespiti işi kullanıldığı ve ADNKS verilerinin kullanımından sonra yeni eğitim ve öğrenim birimi yapılacak yerleşim yerlerinin tespiti işinin kolaylaştığı
- ADNKS verilerinin kullanımı ile E-Devlet uygulamalarının geliştirildiği Merkez İlçe Milli Eğitim müdürlüğü çalışanları tarafından beyan edilmiştir.

3.1.9 Belediye Teşkilatları

Belediye Teşkilatları Hakkında Genel Bilgiler ülkemizde belediye teşkilatları yerel yönetim birimlerinin en fazla görev ve yetki ile donatılmış kamu kurumlarının başında gelmektedir. Belediyeler yetkili oldukları sınırlar içerisinde pek çok görevi yapmakla yükümlüdür. Bu görev ve sorumluluklar iki bölümde incelenebilir.

Mahalli ve müşterek nitelikte ve sadece belediye sınırları içerisinde olan görevlerini ilk bölümde inceleyebiliriz. Bu görevler: İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı: coğrafi ve kent bilgi sistemleri: çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık: zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans: şehir içi trafik: defin ve mezarlıklar: ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar: konut: kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor: sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma: ekonomi ve

ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapmak veya yaptırmak. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50 000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak şeklinde özetlenmiştir.

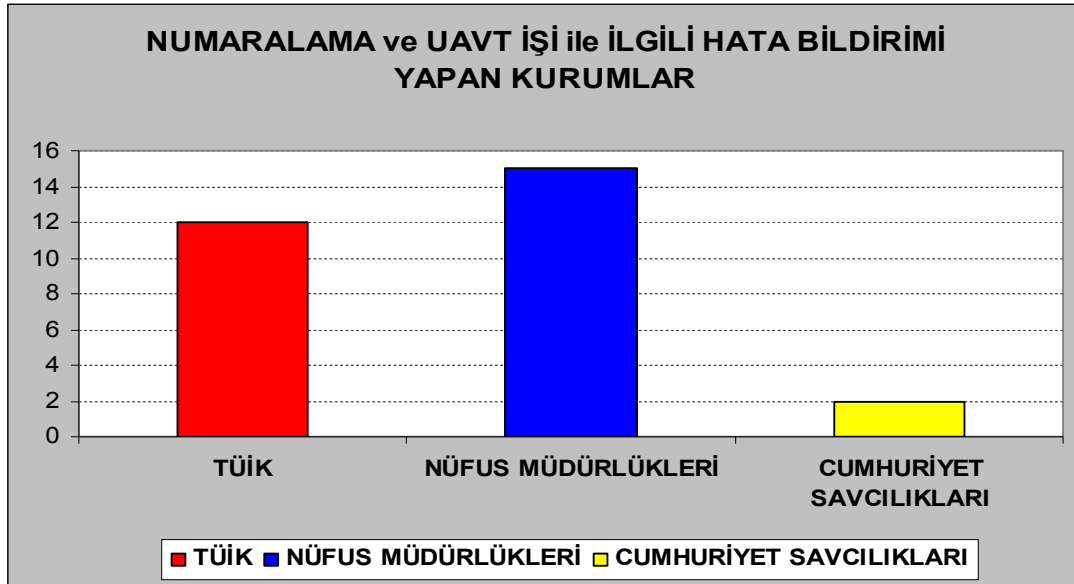
İkinci bölümde ise belediyelere eğitim kurumları ve sosyal kültürel faaliyetler ile ilgili verilen çeşitli görevler kapsamaktadır. Bu görevler devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaat ile bakım ve onarımı, bu okul binalarının her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarının karşılanması, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımında önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarım yapılması: korunması mümkün olmayanların aslına uygun şekilde yeniden inşa edilmesi, gıda bankacılığı yapabilmesi şeklinde açıklanmıştır. (<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mahalli/BldYonetimi.aspx>)

Ülkemizde yukarıda da bahsedildiği gibi belediyelerin birçok görev ve sorumluluklarının bulunduğu açıkça görülmektedir. ADNKS ve UAVT'nin gerek kurulma aşamasında gerekse kurulduktan sonra kullanımı ve güncellenme aşamasında belediyeler önemli görevler üstlenmiştir. Bu görevler şu şekilde açıklanmıştır:

- Belediyeler, Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik'e göre belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde bulunan yapıların numaralama ve levhalama çalışmalarını yapmakla görevlendirilmiştir.
- Belediye sınırları ve mücavir alanlar içerisinde yapılan numaralama ve levhalama çalışmalarına göre UAVT'yi güncelleme görevi de belediyelere verilmiştir.
- ADNKS ve UAVT'nin kullanımına başlanmasından sonra yapı ruhsatları, yapı kullanma izin belgeleri, yanan ve yıkılan bina formlarının UAVT kullanılarak hazırlanması görevi belediyelere verilmiştir.
- ADNKS ve UAVT'nin kullanımına başlanmasından sonra sorumluluk alanları içerisindeki numaralama ve levhalama çalışmalarının kontrolü, UAVT'nin güncellenmesi görevi belediyelere verilmiştir.

Özetle ülkemizde ADNKS'nin işlemesi için en önemli veri tabanı olan UAVT ile ilgili görevler belediyelere verilmiştir. Bu nedenle yapmış olduğumuz araştırmaya belediyelerin dâhil edilmemesi düşünülemez. Çalışma ile birlikte belediyelerin ADNKS ve UAVT'yi kullanma ve güncelleme faaliyetlerinin yanı sıra, ADNKS ve UAVT'nin

belediyelere sağlamış olduğu faydalar ve sistemin aksak yönleri ile ilgili görüşleri de araştırılmıştır.

Şekil 3.2 Belediyelere Numaralama Ve UAVT İşİ İle İlgili Hata Bildirimi Yapan Kurumlar (Kaynak: TÜİK)

İl belediyesine hata bildirimini yapan kuruluşların Nüfus Müdürlükleri, TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü ve Cumhuriyet Savcılıkları olduğu karşımıza çıkmıştır. En çok hatayı nüfus müdürlüklerinin bildirdiği şekilden de kolayca anlaşılmaktadır.

ADNKS ve UAVT'nin kurulmasından sonra numaralama ve levhalama konusundaki yetki karmaşıklığının ortadan kalktığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu alanda yetkili kamu kurum ve kuruluşları belediyeler ve il/ilçe özel idareleridir.

ADNKS'den sonra ülkemizde kimlik ve adres bilgileri arasında uyumsuzlukların ortadan kalktığı görüşü belediye çalışanlarınca ifade edilmektedir. ADNKS'den sonra adres tespiti, numaralama ve levhalama çalışmaları kolaylaşmıştır. UAVT kullanılarak gerçekleştirilen uygulamalar verilen kamu hizmetinin etkinliğine ve verimliliğine olumlu katkı yapmaktadır. ADNKS'den sonra UAVT ile güncel bir adres veri tabanı oluşturulmuş ve imara aykırı yapılar ve kayıt dışı binalar kayıt altına alınmıştır. ADNKS'den sonra başta nüfus müdürlükleri olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliği artmıştır. ADNKS' den sonra güncel ve güvenilir bilgilerin elde edilmesi kolaylaşmıştır. ADNKS adres ve nüfus bilgilerinin tek bir merkezden takip edilmesini

sağlamıştır. ADNKS'nin E-Devlet uygulamalarına olumlu katkı yaptığı, uygulamaların geliştirilmesine yardımcı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçları özetleyecek olursak:

- Numaralama ve levhalama çalışmalarındaki eksikliklerin olması
- UAVT ve Numaralama ile ilgili personelin sayısının yetersiz olması
- Numaralama ve UAVT işi ile görevli personelin eğitim eksiklikleri olması
- ADNKS'nin ve UAVT'nin kamuoyunda tanıtımının yeterli olmaması
- Numaralama ve UAVT işi için ayrı bir birimin olmaması
- Numaralama ve levhalama çalışmaları ile ilgili aksaklıkların muhtarlar ve vatandaşlar tarafından zamanında bildirilmemesi
- Teknik yetersizlikler (bilgisayar, araç-gereç, yazılım, vb...) olması
- Numaralama ve UAVT işine yeterince önem verilmemesi
- Numaralama Yönetmeliği'ndeki eksiklikler olması

Şeklindeki ifadeleri ile görüşlerini bildirmişlerdir.

SONUÇ

İdari kayıtların ve çeşitli idari kayıt sistemlerinin istatistikî veri üretme sürecindeki kullanımının yaygınlaştırılmaya çalışılması günümüz dünyasında önemli bir amaç olmuştur. Ayrıca idari kayıtların kullanılarak nüfus sayımlarının yapılması ve demografik göstergelerin elde edilmesi çalışmaları tüm dünya ülkelerinde hız kazanmış bir eğilimdir. Özellikle Avrupa Birliği, bünyesinde bulunan ülkeleri, idari kayıtları kullanarak istatistikî veri üretme ve nüfus sayımlarını yapma sürecini desteklemekte ve teşvik etmektedir.

Ülkemiz, diğer ülkelerdeki gibi idari kayıt sistemlerinin bulunmayışının her zaman eksikliğini hissetmiştir. 2000 yılı da dâhil olmak üzere her 5 yılda bir geleneksel sayım yöntemine göre yapılan nüfus sayımları bu eksikliğin göstergelerinden sadece bir tanesidir. Ancak ADNKS ve UAVT kurulma çabaları ile idari kayıtlar kullanılarak istatistikî veri üretme süreci ülkemiz için önemli bir sürecin ve değişimin başlangıcı olmuştur.

ADNKS'nin ve UAVT'nin kurularak faaliyete geçmesi sonucunda ülkemizde demografik göstergeler ve nüfus istatistikleri ilgili kayıt sistemlerindeki verilerin kullanımı ile üretilmeye başlamıştır. Ayrıca ülkemizde ilk kez adres bilgileri ile kimlik bilgilerinin eşleştirildiği bir veri tabanı kurulmuş ve kullanıma açılmıştır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin ve Ulusal Adres Veri Tabanı'nın kullanımı ve güncelliği konusunda Denizli ili genelinde yapmış olduğumuz çalışma neticesinde ADNKS ve UAVT verilerinin birçok kamu kurum ve kuruluşunda doğrudan ya da dolaylı olarak kullanıldığı ve bu durumun kamu kurum ve kuruluşlarına pek çok kolaylık sağladığı tespit edilmiştir. ADNKS ve UAVT verilerinin kamu kurum ve kuruluşlarındaki kullanımı, ilgili kurum ya da kuruluş tarafından verilen kamu hizmetinin niteliğine göre değişiklik göstermekle birlikte şu şekilde özetlenebilir:

- ADNKS ve UAVT verilerinin adres ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin kent bilgi sistemi uygulamalarında temel veri niteliğinde kullanılması.

- ADNKS ve UAVT verilerinin coğrafi haritalama sistemlerinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin seçim çevrelerinin ve oy kullanma yerlerinin tespitinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin belediyelere kaynak aktarımında kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin yeni yerleşim birimlerinin kurulacağı yerlerin tespitinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin nüfus ve demografik istatistiklerin üretim sürecinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin eğitim, güvenlik, su ve kanalizasyon ve diğer sosyal ve toplumsal hizmetlerin üretilmesi sürecinde kullanılması.
- ADNKS ve UAVT sayesinde E-Devlet uygulamalarının geliştirilmesinin sağlanması.
- ADNKS ve UAVT verilerinin yeni veri tabanlarının oluşturulmasında temel veri niteliğinde kullanılması.

Özetlenen kullanım alanlarından görüleceği üzere ADNKS ve UAVT verileri kamu kurum ve kuruluşlarında doğrudan ya da dolaylı olarak kullanılmaktadır.

Çalışmamız sonucunda ADNKS ve UAVT'nin Denizli ilinde bulunan kamu kurum ve kuruluşlarına sağladığı faydalar ise aşağıda belirtilmiştir:

- Adres bilgilerinde standardizasyonun sağlanması.
- Adres ve Kimlik bilgileri arasında uyum sağlanması.
- Verilen kamu hizmetlerinin etkinliğinin, verimliliğinin, kalitesinin artmasının sağlanması ve dolayısı ile iş yükünün azalması.
- Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği ve koordinasyonun artmasının sağlanması.
- Nüfus kayıtlarının daha güncel tutulmasının sağlanması.
- E – Devlet uygulamalarının geliştirilmesinin sağlanması.
- Numaralama ve levhalama çalışmalarında kolaylıkların sağlanması.

ADNKS ve UAVT, ülkemizde kamu kurum ve kuruluşlarınca kullanılmasına başlandıktan sonra araştırmamızdan da görüleceği üzere önemli faydalar

sağlanmıştır. Sağlanan faydalar, ADNKS ve UAVT'nin kullanılmasının yaygınlaşması ile birlikte artacaktır.

ADNKS ve UAVT kamu kurum ve kuruluşlarına önemli katkılar yapsa da çalışmamız sonucunda ADNKS ve UAVT'nin istenilen düzeyde işlemediği de tespit edilmiştir. Bu durumun sebepleri ise şunlardır:

- Gerçekliğinden şüphe edilen adres beyan formlarının fazla olması.
- Numaralama ve UAVT güncelleme çalışmalarındaki eksiklikler, çalışmalara yeterli önemin verilmemesi.
- Teknik yetersizlikler (Bilgisayar, araç-gereç, yazılım, vb...).
- ADNKS ve UAVT'nin kamuoyuna tanıtımındaki eksiklikler.
- Sistemi kullanan ve güncelleyen personelin yetersizliği ve konu ile ilgili eğitim eksiklikleri.
- ADNKS ve UAVT'nin kullanımını hakkında hukuki düzenlemelerin bulunmaması.

ADNKS ve UAVT yüksek düzeyde teknik altyapıya ihtiyaç duyan bir oluşumdur. Ancak ülkemizdeki tüm kamu kurumlarında eşit seviyede ve yüksek düzeyde teknik imkân bulunmamaktadır. Bu durum ADNKS ve UAVT'nin istenilen düzeyde işlememesine neden olmaktadır.

ADNKS ve UAVT'yi doğrudan ya da dolaylı olarak kullanan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personel sayısı ve bu personelin ilgili konularda tam donanımlı olması ADNKS ve UAVT'nin güncelliğinin sağlamasında olmazsa olmazlardandır. Ancak ülkemizde ADNKS ve UAVT verilerini kullanan ve güncelleyen personelin sayısı ve konu ile ilgili donanımları kurumdan kuruma değişiklik göstermektedir. Bu durum ADNKS ve UAVT'nin istenilen düzeyde işlemesine olumsuz etki yapmaktadır.

Ülkemizde ADNKS ve UAVT'nin kurulma aşaması yaklaşık iki yıl sürmüştü ve ADNKS ve UAVT verileri bu iki yılın sonunda kullanılmaya başlanmıştır. Kurulma aşamasında TÜİK tarafından büyük çabalar sarf edilmiş, gerek iş gücü gerekse kaynak açısından önemli yatırımlar yapılmıştır. TÜİK tarafından büyük bir özveri ile gerçekleştirilen ADNKS ve UAVT kurulma çalışmaları meyvelerini vermiş ve günümüz gelişen dünyasında ülkemize yakışır bir idari kayıt sistemi ortaya çıkmıştır. Çalışma ile birlikte TÜİK, istatistikî veri toplama ve açıklama konusundaki bilgi birikimi ve

tecrübelerini diğer kurumlar ile paylaşmıştır. Ayrıca çalışma ile birlikte TÜİK nüfus istatistikleri konusunda büyük kolaylıklara sahip olmuştur. Dünyadaki uygulamalara bakıldığında kayıt sistemlerinin oluşturularak, güncellenmesinin ve kullanılmasının uzun yıllar aldığı sonucu karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde ADNKS ve UAVT'nin kısa bir sürede kurulması ve kullanılmaya başlanması önemli bir başarıdır. Ancak aradan geçen zaman ile birlikte ADNKS ve UAVT'nin güncelliğinin sağlanması, kullanım alanlarının yaygınlaştırılması süreci daha da düzenli bir vaziyete getirecektir. Geçen zaman ile birlikte edinilen tecrübeler ve kazanımlar sayesinde ADNKS ve UAVT istenilen düzeyde işleyecektir.

ADNKS ve UAVT'nin kullanımı ve güncelliği konusunda Denizli ili genelinde yapmış olduğumuz çalışma: ülkemizde kurulumu, kullanımı ve güncelliği yakın geçmişe sahip ADNKS ve UAVT hakkında araştırmacılara önemli bilgilere yer vermiştir. Çalışma ile ADNKS ve UAVT'yi doğrudan yada dolaylı olarak kullanan kamu kurum ve kuruluşları hakkında Denizli ili düzeyinde genel bilgilerin yanı sıra ADNKS ve UAVT hakkında görüşlerine değinilmiştir. Çalışma ile ADNKS ve UAVT kurulma aşamasında önemli görevler üstlenen TÜİK'e ve ADNKS ve UAVT'yi kullanan ve güncelleyen kurumlara ADNKS ve UAVT'nin sağladığı faydaların yanı sıra ADNKS ve UAVT'nin beklenen düzeyde işlememe sebepleri hakkında bulgulara ulaşılmıştır.

ADNKS ve UAVT'nin kullanımı ve güncelliği konusunda Denizli ili genelinde yapmış olduğumuz çalışma neticesinde elde edilen bilgi ve tecrübeler ışığında şu öneriler ortaya konulmuştur:

İl ve İlçelerde ADNKS Komisyonlarının Kurulması: Çalışmanın ikinci bölümünde ADNKS'nin kurulması hakkında ayrıntılı olarak bilgi verilmiştir. ADNKS'nin kurulma aşamasında İl ve İlçe Yürütme Komiteleri etkin bir şekilde görev almış ve çözülmesi zor ve zaman alabilecek problemleri kısa sürede çözüme kavuşturmuştur. ADNKS'nin kurulma işlemi tamamlandıktan sonra yürütme komitelerinin görevleri de sona ermiştir. Ancak yapmış olduğumuz çalışma neticesinde yürütme komitelerine benzer bir yapının varlığına halen ihtiyaç duyulmakta olduğu tespit edilmiştir. İllerde Vali başkanlığında ADNKS ve UAVT verilerini kullanan ve güncelleyen tüm kamu kurum ve kuruluşlarının en yüksek idari amirinin üyesi olduğu bir komisyon kurulmalıdır. Komisyon her ay sonunda bir defa toplanarak ADNKS'nin işleyişi, kullanımı ve güncellenmesi hakkında görüş alışverişinde bulunmalı ve toplantı sonucunda alınan kararları uygulayabilme

kudretine sahip olmalıdır. İlçelerde ise ilçenin en yüksek mülki idare amiri olan Kaymakam başkanlığında İl ADNKS Komisyonu benzeri bir komisyon kurulmalı ve hem İl ADNKS Komisyonu tarafından alınan kararların uygulanmasını sağlamalı hem de ilçe bazında bağlayıcı kararlar alabilmelidir. Kurulacak bu komisyonların kuruluşu, çalışma ve toplantı şekilleri, kararlarının bağlayıcılığı ve uygulanması kanun, yönetmelik ve genelgeler ile düzenlenmelidir.

ADNKS'nin Kamuoyuna Tanıtılması: Sistemin işleyişinin önündeki en büyük engellerden birinin de ADNKS ve UAVT'nin kamuoyuna yeterince tanıtılamaması olduğu pek çok kez araştırmamızda vurgulanmıştır. Bu sebeple ADNKS'nin kamuoyuna tanıtımının yeterli ve etkin bir biçimde yapılması gereği çalışmamız neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu soruna karşı gerek ülke düzeyinde başta NVİ ve İç İşleri Bakanlığı olmak üzere sistemin fayda sağladığı ve kullanıldığı tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından ulusal basın ve yayın kuruluşlarında sistemin tanıtımı sağlanmalıdır. Ayrıca il, ilçe ve hatta köylerde bile sistemin tanıtılması amacı ile ilgili yerleşim birimlerinin sosyal ve kültürel özelliklerini de göz önünde bulundurarak ADNKS'nin tanıtımı yapılmalıdır.

ADNKS ve UAVT Hakkında Vatandaşlarımızın Görüşlerinin Alınması: ADNKS ve UAVT ile ilgili kamuoyunda araştırmaların yapılması ve yapılan araştırma sonuçlarının gerek yayınlanması gerekse çıkan sonuçlarından faydalanılması sistemin güncelliğini ve kullanımını olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca bu durum vatandaşlarımızın ADNKS hakkında bilinçlenmesine ve ADNKS'nin tanıtımına olumlu katkılar da sağlayacaktır.

Alanda Kontrol Yapacak Kurum ya da Kuruluşların Belirlenmesi: ADNKS'nin güncelliğinin sağlanabilmesi için Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla Emniyet Teşkilatı'na şüpheli adres beyan formlarının kontrolü yaptırıldığı önceki bölümlerde belirtilmiştir. Ancak Emniyet Teşkilatı'nın görev ve sorumlulukları düşünüldüğünde bu sürecin, kurumun iş yükünü arttırdığını ve kontrollerin istenilen düzeyde yapılmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle sistemin güncelliğinin sağlanabilmesi için il ve ilçe merkezlerinde, İlçe Nüfus Müdürlükleri bünyesinde, belde belediye sınırları içerisinde belde belediyelerinde ve köylerde muhtarlık bünyesinde alan kontrolünün yapılmasını sağlayacak birimler kurulmalıdır. Hazırlanacak matbuu alan kontrol formu ile birlikte tespit edilen doğru bilgiler ilçe nüfus müdürlüklerinde toplanmalı ve sistemin güncelliği sağlanmalıdır. Bu birimlerin kuruluşu, yetkileri ve görevleri kanun ile belirtilmelidir.

ADNKS ve UAVT Verilerinin Kullanımının Yasal Olarak Belirtilmesi: ADNKS ve UAVT verileri her ne kadar ülkemizde pek çok kamu kurum ve kuruluşu tarafından kullanılmakta ise de halen kanuni olarak pek çok boşluk mevcuttur. Bu yüzden ADNKS ve UAVT verilerinin kullanım alanları, zorunlulukları ve kullanım biçimleri kanuni olarak düzenlenmeli ve kamuoyuna aktarılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akgül, Y., (2006), *Belediye Örgütlü Yerleşmelerde Gerçekleştirilen Nüfus Sayımlarına eleştirel Bir Bakış: Afyonkarahisar Örneği*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eurostat, (1995), *Statistics On Persons In Denmark A Register-Based Statistical System*, Office for Official Publications of the European Communities, Italy, 92-827-005-6.

İç İşleri Bakanlığı, (2006), Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik.

Statistics Finland, (2004), *Use of Registers and Administrative Data Sources for Statistical Purposes: Best Practices of Statistics Finland*, Statistics Finland, Helsinki, 952-467-333-9.

Statistics Norway Department of Social Statistics, (2005), *The Population and Housing Census Handbook 2001 (online)*, Norway,

http://www.ssb.no/english/subjects/02/01/doc_200502_en/doc_200502_en.pdf
(13.12.2013).

Statistics Norway, (2006), *Population and Housing Census 2001 Documentation and Main Figures*, Statistics Norway, Oslo, 82-537-7007-3.

TÜİK, (2006), UAVT Veri Giriş Eğitim Dokümanı, , TÜİK Matbaası, Ankara.

TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü, (2006), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Çalışması, Denizli.

TÜİK, (2007a), Uzman Yardımcıları Eğitim Dokümanları, Nüfus ve Konut Sayımları.

TÜİK, (2007b), Muhtarlık Askı Süreci Uygulama El Kitabı, TÜİK Matbaası, Ankara.

TÜİK, (2007c), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi İkamet Adreslerini Belirlemeye Yönelik El Kitabı, TÜİK Matbaası, Ankara.

5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, (2006)

İnternet Kaynakça

<http://www.insee.fr/en/insee-statistique-publique/colloques/insee->

[eurostat/pdf/borchsenius.pdf](http://www.insee.fr/en/insee-statistique-publique/colloques/insee-eurostat/pdf/borchsenius.pdf) (13.12.2013).

<http://dergi.sayistay.gov.tr/icerik/der62m5/mernis>(19.12.2013)

<http://www.nvi.gov.tr/Files/File/KPS/KPS%20Projesi.doc> (13.12.2013)

<http://www.denizli.gov.tr/nufus.html>(13.12.2013)

http://www.adakli.gov.tr/viewpage.php?page_id=81(13.12.2013)

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mahalli/Yonetim.aspx>(13.12.2013)

<http://www.maliye.gov.tr/defterdarliklar/kocaeli/birimler/defterdar.htm>(13.12.2013)

http://www.Denizlivdb.gov.tr/index.php?module=pages&do=page_list&action=detail&id=17(13.12.2013)

<http://www.turktelekom.com.tr/tt/portal/TTHakkinda/KurumsalTanitim/HukukiYapi/>(13.12.2013)

<http://www.turktelekom.com.tr/tt/portal/Bireysel/Urun-ve-Hizmetler> (13.12.2013)

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mahalli/BldYonetimi.aspx>(13.12.2013)

ÖZGEÇMİŞ

Mesut ÜNAL 1982 yılında Ankara'da doğdu. İlkokul ve Lise öğrenimini bu ilde tamamladı. Lisans öğrenimini 2004 yılında Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bilgisayar Bölümünü onur derecesi ile tamamladı. 2006 yılında TÜİK Uzman Yardımcısı olarak Denizli Bölge Müdürlüğü, Ekonomik Araştırmalar Grubu, Fiyat İstatistikleri Takımı'nda göreve başladı. 2010 yılında TÜİK uzmanı olarak aynı grupta İş İstatistikleri takımında takım sorumlusu olarak görevlendirildi ve halen aynı birimde çalışmaktadır. Mesut ÜNAL evli ve üç çocuk babasıdır ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.